

REBELL

SPECIALNUMMER



INDONESIA

Brann i **tigrenes** leir

Glimt av en fallen tiger

Indonesia er ikke et land, men en verdensdel. Øyriket som strekker seg langs ekvator i Sørøst Asia rommer flere kulturer, språk og folkeslag enn de aller fleste nasjoner. Med sine 200 millioner innbyggere har landet verdens fjerde største befolkning. Indonesia er utrolig rikt, og har enorme naturressurser og et klima ideelt for jordbruk. Men landet har også en turbulent og blodig historie. Og fortsatt holder diktatoren Suharto og militæret folket i et jerngrep.

For en besøkende kan Indonesia fortone seg som et rolig og harmonisk sted. Militæret er ikke synlig tilstede og folk virker blide og fornøyde. De færreste turister på Balis strender tenker på at regimet har en merittliste i politiske drap, tortur og beinhard undertrykking få kan overgå. Men så er det heller ikke meningen at slike ubehagelige sannheter skal fram i lyset. Fabrikkområdene i Cileungsi hvor unge kvinner arbeider for slavelønn er ikke innlagt i Star Tours rundreise. Heller ikke raserte regnskogsområder på Sumatra, hvor trærne har blitt råvarer for cellulosefabrikker levert av Kværner, er med på programmet. Fengslene og fangeleirene, hvor over 3000 politiske fanger holdes, forbigås helst i stillhet.

Selv om de forlokkende strendene på Bali ikke assosieres med fattigdom og undertrykking så er det nettopp det som er hverdagen for de fleste indonesere. Etter tiår med økonomisk oppgang og forhåpninger om at Indonesia skulle bli en ny økonomisk tiger er landet nå rammet av en katastrofal krise. Fabrikker og banker går konkurs om hverandre, prisene stiger og valutaen er i fritt fall. Drømmen om en ny asiatisk tiger har for alvor gått over ende. Tilbake står de som alltid er taperne i kapitalismen, arbeiderne og småbøndene, som må betale prisen for det økono-

miske eventyret som slo feil.

Profitten fra utbyggingen av naturressurser og produksjonen i fabrikkene er stuert bort i lommene på en styrtrik overklasse og presidentfamilie, hvis den ikke er å finne et sted i Kværners årlige overskudd eller i Bank Chase Manhattan.

Dette spesialnummeret av Rebell vil sette søkelyset på det vi ikke får høre om gjennom norske medier. Modige opposisjonelle som tør å stå opp mot Suhartos regime. Arbeidere som sliter i fabrikkene uten et fnugg av rettigheter. Norske kapitalister som tjener grovt på miljømord og okkupasjon.

Hoveddelen av innholdet er et resultat av en studiereise på to uker foretatt av undertegnede i desember 1997. Det sier seg selv at det er umulig å finne den fulle og hele sannhet i løpet av så kort tid. Til det er landet for enormt og virkeligheten for kompleks. Takket være kamerater i Indonesia som ikke uten fare for sin egen sikkerhet hjalp meg å komme i kontakt med et stort nettverk av opposisjonelle av alle avskygninger føler jeg allikevel at jeg har fått god kjennskap til i hvert fall en flik av Indonesia. Jeg fikk et glimt av en virkelighet få andre besøkende kommer i nærheten av. Dette vil jeg forsøke å formidle gjennom Rebell.

Den største takken går til Djun og alle andre i Indonesia som hjalp meg under besøket og har holdt meg informert om utviklingen de siste månedene. I tillegg vil jeg takke Morten Rønning og Tarjei Leer-Salvesen (NorWatch), Eldbjørg (palestinabutikken Al Quds), Astor Larsen (Klassekampen), Pål Steigan, Arnljot Ask, Espen Løkeland-Stai og Helene T. Godø.

Joakim Hauge
Oslo, mars 1998

ABONNER PÅ REBELL! - 110 KR FOR 8 NUMMER - KONTONR: 0814 47 92131

Dette bladet er ein del av eit prosjekt gjennomført av Raud Ungdom, med stønad frå Norad og Studieforbundet Ny Verden. Ein stor del av innhaldet er bygd på ei studiereise til Indonesia vinteren 1997.

Redaksjon og bladbunad: Joakim Hauge og Espen Løkeland-Stai.

Ta kontakt med Raud Ungdom:

Osterhausgt. 27, 0183 Oslo

Tel/fax: 2298 9070/2298 9055

E-post: raud@ungdom.org

Raud Ungdom og Rebell på nettet: <http://www.raud.ungdom.org/>

SOLIDARITET MED INDONESIA

INNHALD:

- 4 Blodig historie**
- 5 Fakta om Indonesia**
- 6 Indonesia på vei mot stupet**
- 8 Splittet opposisjon**
- 10 Gnister for et nytt Indonesia**
- 12 Folkefront i emning?**
- 14 Kvinner på barikadene**
- 16 Pramodya Ananta Toer**
- 18 Distributøren**
- 19 Antiimperialisme i Aust-Timor**
- 20 Inferno i regnskogen**
- 21 Med kværner i buskene**
- 22 Norsk imperialisme på okkupert jord**
- 23 East Timor lament (DIKT)**
- 23 Aker bygger på Øst Timor?**
- 24 Noam Chomsky**
- 26 Steinaldergeriljaen -oppreist på Ny Guinea**



Tiden framover kommer til å bli viktig for Indonesia. Landet er kastet ut i en alvorlig økonomisk krise som har ført til drastiske forverringer for folk flest. Overgrepene og undertrykkingen vil bli hardere og mer omfattende når flere og flere reiser seg mot diktatur og undertrykking. Frigjøringsbevegelsene på Øst-Timor og Irian Jaya har kjempet flere tiår mot de indonesiske generalene for frihet og uavhengighet, og det er ingenting som tyder på at kampen er over på lenge ennå. Våre hjemlige kapitalister er involvert i utbyttingen av Indonesias rikdommer, og står på god fot med det Suhartos diktatur. Indonesia trenger støtte! Det minste vi kan gjøre er å holde oss informert om situasjonen i landet og kreve handling fra norske myndigheter mot det indonesiske terrorregimet. I tillegg kan vi konfrontere «våre» kapitalister med urett og utbytting knyttet til deres aktiviteter i landet.

For informasjon og nyheter, sjekk «We Against Suharto Page» på: <http://www.geocities.com/CapitolHill/6270/>, Indonesia Daily News Online på <http://www.uni-stuttgart.de/indonesia/news/index.html> og universitetet i Leiden sin nyhetstjeneste på gopher://oasis.leidenuniv.nl/11/kitlv/daily-report

CSVI (Coördinationsgroup for Support) sine sider er også verdt å følge med på. Dem finner du på <http://www.xs4all.nl/~peace/index.html>

Hvis du er interessert i hva «våre» kapitalister som har reist ut for å bli fete finner på i verden, inkludert Indonesia, så er NorWatch sine sider stedet. De finner du på: <http://www.ngo.grida.no/ngo/fivh/norwatch.htm>

Europeiske solidaritetsorganisasjoner for Indonesia:

Komite Indonesia
 PO Box 4089, 1009 AB Amsterdam, Nederland
 Tlf.: +31 20 693 6050, fax: +31 20 66 84085, e-post: ki@ki.antenna.nl
 TAPOL: The Indonesia Human Rights Campaign
 111 Northwood Road, Thorton Heath, Surrey CR7 8HW, Storbritannia
 Tlf.: +44 817 712 904, fax: +44 816 530 322, e-post: tapol@gn.apc.org
 Watch Indonesia!
 c/o Haus der Demokratie, Friedrichstrasse 165, 10117 Berlin, Tyskland
 Fax: +49 30 21 52 839, e-post: nakal@watchin.snauf.de

<http://www.uni-stuttgart.de/indonesia/news/index.html>

gopher://oasis.leidenuniv.nl/11/kitlv/daily-report

BLI MED I RAUDUNGDOM

- EG VIL BLI MED I RAUD UNGDOM
- EG VIL HA MEIR INFO OM RAUD UNGDOM

Navn, adresse, telefon, e-post, alder:

PORTO

RAUDUNGDOM
 OSTERHAUSGT. 27
 0183 OSLO



INDONESIAS BLODIGE HISTORIE

Det indonesiske folket si historie er prega av opprør mot brutal undertrykking, anten frå framande imperialistar eller lokale diktatorar. Berre mellom 1965-67 vart kanhenda så mykje som ein million menneske, mange opposisjonelle, massakrerte.

Av Espen Løkeland-Stai

nederlenderne over, og styrte gjennom det sokalla Austasia-kompaniet. Indonesia var under nederlandsk styre heilt fram til frigjeringa av landet, berre avbrutt av britisk okkupasjon i 1811-16, og japansk okkupasjon i 1942-45.

Opprøra var mange under okkupasjonstida, og i 1945 vann den nasjonale frigjeringskampen fram og nasjonalistane tok makta under Sukarno og Hatta si leiing. Tida frå 1945-50 var prega av krig mellom nasjonalistane og dei gamle kolonimaktene. Korkje britane eller nederlendarane ynskte frigjering av Indonesia og gjorde alt for å halda på makta over landet. I 1950 tok nasjonalistane endeleg makta og erklærte landet som ein uavhengig republikk.

Sosialistisk revolusjonsforsøk

I tillegg til Nasjonalistpartiet (PNI) som satt med makta i Indonesia etter frigjeringskrigen var det to andre dominerande politiske parti i landet, det muslimske partiet Masjumi og Kommunistpartiet (PKI).

I 1965 sto delar av Indonesia på randen av statskupp og eit sosialistisk revolusjonsforsøk. PKI hadde i tida etter frigjeringa bygd seg opp til å bli det tredje største kommunistpartiet i verda og arbeidde for å styrta Sukarno sitt styre. Når spenninga mellom PKI og PNI auka i 1965 overtok opprørarane radiostasjonar og henretteleiane generalar i Jakarta. Sukarno knuste oppreisten og kommunistpartiet fikk i ettertid skulda for det som hadde skjedd. Kuppforsøket vart etterfulgt av voldsomme massakre på kommunistar og etniske kinesarar.

Framleis sit medlemmar av kommunistpartiet i fengsel og så seint som i 1985 og 1986 vart leiande folk frå PKI i 1965 henretta. Det blir no gjennomført kampanjar over heile Indonesia for å få frigjort fangane frå 1965.

Imperialiststaten Indonesia

Etter at Indonesia frigjorde seg frå Nederland byrja dei sjølve ei beinhard undertrykking av andre folkegrupper i området. Den største av desse gruppene var folket på Aust-Timor, som har vore indonesisk koloni sidan 1976. På Aust-Timor har folket i lang tid dreve væpna kamp for frigjering frå Indonesia.

INDONESIA 1511-1998

1511-1600: Indonesia var dominert av Portugal.

1600: Nederlendarane tok styringa over Indonesia.

1811-16: Britisk okkupasjon.

1920: Kommunistpartiet PKI blir skipa.

1926: PKI blir forbode etter ein oppreist.

1942-45: Japan okkuperer Indonesia

17. aug. 1945: Indonesia proklamerer sjølvstende frå Nederland.

Frigjeringskrigen byrjar.

27. des. 1949: Nederlendarane går med på å stogga motarbeidinga dei- ra av eit sjølvstendig Indonesia.

1950: Indonesia blir erklært som ein sentralisert og uavhengig republikk.

1965: Indonesia står på randen av kuppforsøk. General Suharto blir vald som president i Indonesia.

1965-67: Mellom 500 000 og ein million menneske blir massakrerte av regjeringsstyrkene.

17. juli 1976: President Suharto proklamerer formelt Aust-Timor som Indonesia sin provins nr. 27, etter at Aust-Timor i lang tid har kjempa for å frigjera seg frå Portugal.

1989: Pijar blir skipa som ein aktivis- torganisasjon for ungdom som ynsker å sloss mot undertrykkinga i Indonesia.

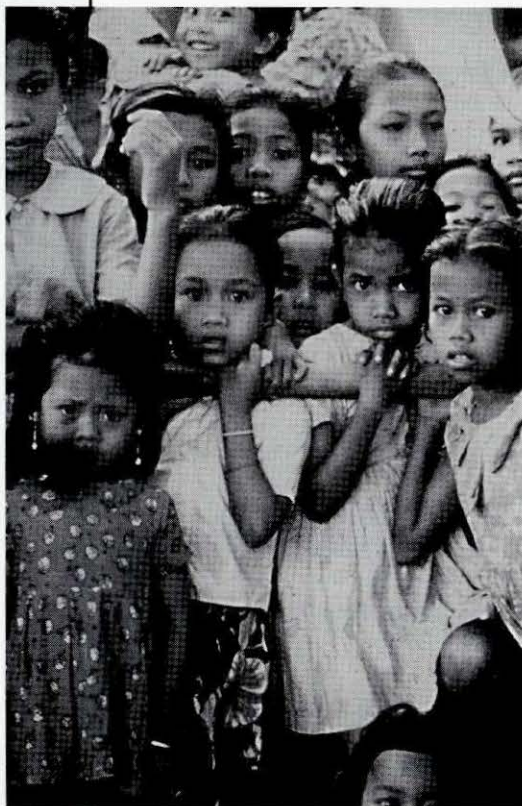
12. november 1991: Indonesiske soldatar massakrerer meir enn 200 menneske i Aust-Timor sin hovudstad Dili.

April 1996: Folkets Demokratiske Parti (PRD) blir skipa. Biskop Carlos Belo og José Ramos Horta blir tildelt Nobels Fredspris.

Hausten 1997: Store delar av indonesisk skog står i brann.

1. oktober 1994: Investeringsavtale mellom Noreg og Indonesia trer i kraft. I avtaleteksten anerkjennes okkupasjonen av Aust-Timor. Ei norsk investeringsbølge i Indonesia byrjar.

Mars 1998: Suharto blir attvald som president i Indonesia.



I tida 1511 - 1950 var Indonesia ein kasteball mellom framande imperialistmakter som ynskte makta over det ressursrike området, men sjølv etter frigjeringa av landet har imperialismaktene alliert seg med makta i landet for å halda folket nede.

Kamp for nasjonalt sjølvstende

I tida 1511 - ca. 1600 var det portugiserne som hadde makta i Indonesia. I 1600 tok

Indonesia

MOT STUPE

Despoten Suharto ble i mars «gjenvælt» som president i Indonesia for syvende gang. Han styrer et land som raskt nærmer seg stupet. Økonomien har gått totalt i stå, og frustrasjonen og misnøyen brer seg. Opptøyer og konfrontasjon hører til dagens orden. Mye tyder på at dagene snart er talte for Indonesias president gjennom 33 år.

Av Joakim Hauge

Suharto har vært USAs mann siden han grep makten i 1965. Under hans ledelse skulle det veldige landet med 200 millioner innbyggere transformeres fra et fattig jordbruksland til en asiatiske tigerøkonomi. Kursen ble lagt. Millioner av kvinner fra landsbygda ble ledet inn i fabrikkene for arbeidsintensiv eksportindustri eid av utenlandske investorer. Indonesias naturressurser ble lagt åpne for kapitalister fra hele verden. Kombinert med en beinhard undertrykking av all opposisjon og arbeiderorganisering skulle alt ligge til rette for et nytt økonomisk mirakel. Drømmen om en tigerøkonomi har for alvor blitt knust de siste månedene. Ikke siden midten av sekstitallet har Indonesia vært i en dypere krise. Prisene stiger, faren for matvaremangel er overhengende og arbeidsløsheten skyter i været. Situasjonen er i ferd med å komme ut av kontroll, og grunnen skjelver under Suhartos imperium. Mens folk flest er kastet ut i en bunnløs fattigdom strever imperialismaktene og klikken rundt presidenten for å grafse til seg mest mulig av landets rikdommer før det er for sent.

Produksjonen går i stå

Den indonesiske valutaen rupiah faller som en stein, og det har den gjort lenge. Den 8. desember 1997 var kursfallet større enn noen gang, og ironisk nok brøt det den dagen ut brann i nasjonalbankens skyskraper i Jakarta. Nå går igjen seddelpressene i banken går for fullt, men situasjonen er mer ukontrollerbar enn noen gang. Inflasjonen nærmer seg et stadium som går under betegnelsen hyperinflasjon. Det betyr at for mange penger vil ha for få varer, og at det ikke finnes noen kontroll over økonomien. Suharto har lansert ideen om å binde rupiahen til amerikanske dollar for å stoppe inflasjonen, men har møtt motbør fra både IMF (Det internasjonale pengefondet) og USA. Resultatet av en slik politikk vil sannsynligvis være at landet rett og slett går konkurs i løpet av kort tid. Indonesia har ganske enkelt ikke nok valutareserver til å opprettholde en fast kurs på rupiah i forhold til dollar. Mye av industriproduksjonen har allerede stoppet opp fordi det ikke finnes kapital til å holde produksjonen i gang. Landet har ikke råd til å importere varer som er nødvendige for å opprettholde produksjonen. Deler av økonomien har derfor gått i stå, og det fører landet inn i en ond sirkel: Utenlandsvaluta kommer ikke inn fordi eksporten stopper opp, og dermed er det enda mindre penger til å skaffe forsyninger for.

IMFs diktatur

Krisa har ført til at Suharto har kommet på kant med sin forbundsfelle og beskytter USA. Da det gikk opp for imperialismaktene hvor alvorlig krisa i Indonesia er gikk IMF inn med et program på 40 milliarder dollar som skulle stable økonomien på beina. Programmets største garantist er USA. Tradisjonen tro var det knyttet harde betingelser til IMF's «hjelpesprogram». Indonesia ble pålagt å stramme inn i offentlig sektor, fjerne matvaresubsidier og legge seg langflat for et økonomisk diktatur under IMF og USA. I tillegg ble det stilt krav om at den omfattende korrupsjonen må avskaffes og fjerning av de mest hårreisende spesialavtalene presidentfami-



Årets despot, og direktør for A/S Indonesia, president Suharto

lien og kretsen rundt ham nyter godt av. USA presser på for at IMF's tiltaksliste skal følges til punkt og prikke, men Suharto har begynt å mukke. Mens tiltakene som rammer folk flest i stor grad har blitt gjennomført, insisterer presidenten på å knytte rupiahen til amerikanske dollar. Prosessen med å fjerne særordningen for presidentens familie og golfkamerater drøyer i langdrag og korrupsjonen er like omfattende som før. Den kjente opposisjonelle Joessoef Isak sier det slik:

- Det er en vits at Suharto nå skal avskaffe korrupsjonen og resten av triksingen. Den mannen er korrupsjon! Avskaffer han den avskaffer han samtidig seg selv.

Suharto A/S

Suharto er i følge tidsskriftet Forbes verdens sjettede rikeste mann med en formue på 120 milliarder kroner. Presidentfamilien har økonomiske interesser i hver minste av krok av indonesisk næringsliv. Du skal ikke være lenge i Indonesia før du møter på et av presidentbarnas påfunn for å håve inn enda mer til sine private formuer. Allerede på veien fra flyplassen i Jakarta passerer man presidentens datter og nyinnsatt sosialminister Siti «Tutut»

Hardiyanti Rukmana sine bomstasjoner som hun har plassert på strategiske steder rundt i hovedstaden. Sønnen Hutomo «Tommy» Mandala Putra nyter godt av et lukrativt monopol på kryddernellik, som er en viktig ingrediens i de typisk indonesiske kretek-sigarettene. Det finnes utallige andre eksempler på grådighetskulturen blant presidentens seks barn. Vanlige folk ynder å underholde med historier om Suharto-familiens mer eller mindre aparte forretningsideer og galgenhumoren florerer. Til sammen anslås familieformuen til svimlende 400 milliarder kroner. I kriseti-

presidenten av Folkets rådgivende forsamling, og Suharto var som vanlig den eneste kandidaten. Som om ikke det er nok så er over halvparten av forsamlingens medlemmer utpekt av nettopp Suharto. Men hans nye regjering bærer bud om forandringer. Tidligere forskning- og vitenskapsminister B.J. Habibie er utnevnt til visepresident og mange mener han er utsett til å etterfølge Suharto. Indonesia kan da gå fra å være et Suharto A/S til å bli et Habibie A/S. Visepresidenten har allerede utvist stor fantasi i å berike seg og sine gjennom sin posisjon i statsapparatet.

gikk det for alvor galt for eksportindustrien. Millioner av arbeidere har mistet jobben. På toppen av arbeidsløsheten har indoneserne fått servert en kraftig økning i prisen på matvarer. Prisen på ris, som utgjør basiskosten for befolkningen, har gått opp med 34% de siste månedene, og mange har nå store problemer med å skaffe et minimum av mat. Opptøyer og demonstrasjoner mot IMF og matvareprisene har herjet landet. I byen Kendari på øya Sulawesi hersker det unntakstilstander i likhet med mange andre områder landet over. Tungt bevæpnede soldater har fått

utvidede fullmakter for å slå ned opptøyene hvor flere tusen mennesker har deltatt. Flere mennesker har blitt drept i sammenstøt med militær og politi, og i byen Pemanukan på Java ble 154 personer arrestert i løpet av få timer. Opposisjonen mobiliserer mot krisa og militærets overgrep mens fengslene fylles opp av flere hundre nye politiske fanger i tillegg til de 3000 som allerede sitter internert.

Muslimene mot Suharto?

Også de muslimske organisasjonene rasler med sablene. Hele 90% av befolkningen er muslimer og snur de muslimske lederne, som har vekslet mellom å være støttespillere for og mot-

standere av Suharto, seg mot hans hegemoni skal de godt gjøres for Suharto å holde på makten. Amien Rais er leder for landets nest største muslimske organisasjon Muhammadiyah med 28 millioner medlemmer. Han har gått kraftig ut mot Suharto og tar til orde for å mobilisere for en ny mann på toppen. Rais sa til Aftenposten 7. mars at:

- All erfaring viser at hvis noen sitter for lenge ved makten vil de bli korrupte. Nå har Suharto bevist at han er en dårlig leder. Etter at nasjonen ga ham 33 år ved makten har han brakt oss inn i denne krisen. Suharto har ikke bestått sin eksamen.

Rais vil gi presidenten ett halvt år på å ordne opp i økonomien, og sier at:

- Hvis han fortsetter å stryke til eksamen mener jeg at folket må ha en konstitusjonell rett til å kreve hans avgang. Da vil jeg mobilisere mine medlemmer og andre som ønsker forandring for at han går av.



Prisen på ris, som utgjør basiskosten for befolkningen, har gått opp med 34% de siste månedene

dene prøver Suhartos barn å demonstrere for befolkningen som møter matvaremangel og arbeidsløshet at de også er beredt til å bære sin del av byrdene. Eldstedatteren Tutet åpnet regjeringens «Jeg elsker rupiah»-kampanje for å stabilisere valutaen med å veksle inn 50.000 dollar (!) i rupiah. Mange kunne da ikke dy seg for å bemerke at det ikke akkurat var noe nytt av presidentens barn elsker rupiah...

Habibie A/S?

Lite tyder på at Suharto er villig til å frata sine barn og nærmeste venner de lukrative spesialavtalene. I en alder av 76 år fortsetter han å klamre seg til makten og formuen. Selv om han i mars lot seg velge til president for syvende gang vil han ikke leve evig. De syv «valgseierene» er ikke mye å bli imponert av. I Indonesia utpekes

Habibe-familiens konsern Timscogruppen har basert seg på kontrakter tildelt av det offentlige, og har så langt hatt stor suksess. Visepresidentens sønn Timmy leder foretaket, og under hans ledelse har gruppen innkassert forbausende mange kontrakter fra etater som hører inn under pappa Habibies departement for forskning og vitenskap.

Opptøyer

Suharto og Habibe-familie blir nok ikke økonomiske flyktninger med det første. Situasjonen er langt verre for resten av befolkningen i Indonesia. Da krisa slo inn over landet var bygningsarbeiderne de første som ble rammet. Omtrent all byggevirksomhet opphørte og arbeiderne måtte gå på dagen. Så kom turen til de bankansatte. Deretter begynte fabrikkene i tekstilindustrien å stenge, og ikke lenger etter

Hungersnød truer

Verdensbanken har lagt fram en rapport som slår fast at Indonesia står overfor en alvorlig mangel på mat. I rapporten advares det mot «en alvorlig matvarekrise med omfattende sosiale konsekvenser». Den vestligste provinsen Irian Jaya har allerede blitt rammet av hungersnød, og det ser nå ut til at flere områder står for tur. Den prekære situasjonen er et resultat av den økonomiske krisa og at årets avlinger ble rammet av tørke. Minst syv millioner tonn ris må importeres for å brødfø landets 200 millioner innbyggere. Appeller om hjelp har blitt sendt til to av verdens største riseksportører, Thailand og Vietnam, men disse landene trenger selv all utenlandsk valuta de kan få. Indonesia er dermed henvist til verdensmarkedet for å dekke risbehovet, og landet trenger en mengde ris som tilsvarer nærmere 40% av all rishandel i verden. Når landet ikke får inn utenlandsk valuta til å kjøpe ris for siden eksportindustrien har havnet så grundig i bakevja, ser det mildt sagt svart ut.

Kineserne får skylda

President Suharto truer med dødsstraff for hamstring og profittering på situasjonen. Hemmelige rislagre har blitt avslørt i Jakarta, og kinesiske forretningsmenn beskyldes for å lagre ris i påvente av at prisene skal bli enda høyere. Den kinesiske minoriteten utgjør ca 5% av befolkningen, og til tross for sitt beskjedne antall kontrollerer kineserne en stor del av landets rikdommer. Enkelte beregninger påstår at 85% av verdiene i landet er på kinesiske hender. Suharto har alliert seg med et knippe ledende kinesiske kapitalister som har fått konsesjoner, monopoler og andre forretningsmessige fordeler. En av dem er presidentens golfkamerat Bob Hasan som måtte oppløse tømmerkartellet sitt på grunn av IMF's reformpakke, men han slipper å gå arbeidsløs sammen med millioner av andre indonesere. Presidenten belønnet hans lojalitet med en ministerpost i sin nye regjering. På grunn av kinesernes sterke posisjon har misnøyen og frustrasjonen i befolkningen mange steder blitt rettet mot dem. Opptøyene mot IMF og matvareprisene har mange steder utviklet seg til rene anti-kinesiske kampanjer. Kinesiske butikker plyndres, og mange har søkt tilflukt på politistasjoner og i militærleire.

Suharto strammer grepet

Myndighetenes svar på urolighetene er å skjerpe kontrollen. Bare i Jakarta er 35.000 ekstra politifolk og soldater ut-

kommandert for å slå ned opptøyer og demonstrasjoner. I forbindelse med presidentinnsettelsen demonstrerte flere tusen studenter i Jakarta og Yogyakarta, og mange studentledere har blitt fengslet. Mye tyder på at Suharto hadde instruert styrkene til å fare varsomt fram før han ble innsatt, men tonen har vært en annen etter at han hadde sikret seg fem nye år. Pressesensuren har hardnet til og redaktøren for ukemagasinet D&R som dristet seg til å framstille Suharto som en sparkonge på forsida ble sparket og må møte i retten anklaget for å ha fornærmet presidenten ved å antyde at han ikke er demokratisk valgt. I midten av mars ba Suharto nasjonalforsamlingen om å få utvidede fullmakter for å slå ned «undergravende virksomhet». Fullmaktene får han. Som resten av statsapparatet er nasjonalforsamlingen kontrollert av ham selv. Detaljene er ikke offentliggjort, men i følge Associated Press innebærer de at presidenten får fullmakt til å oppløse nasjonalforsamlingen og forby de to opposisjonspartiene som i dag er lovlige.

Verden ser en annen vei

Oppmerksomheten rundt den økonomiske krisa har vært stor, og all verdens medier fulgte med da USAs spesialutsending Walter Mondale var i Jakarta for å tvinge Suharto til å følge opp tiltakene fra IMF. Atskillig stillere har det vært rundt fengslingen av flere hundre opposisjonelle og militærets angrep på demonstrasjoner. Imperialismaktene har allerede tapt mye på krisa i Indonesia og enda mer står på spill. Noen hundre nye politiske fanger og nedslaktede demonstranter betyr lite når profitten fra utbyggingen av Indonesias ressurser og arbeidsfolk er truet. Økonomisk stabilitet er alfa og omega, og det ser ut til at verdenssamfunnet er rede til å godta nye lidelser for det indonesiske folket for å beskytte sine økonomiske interesser. Også norske myndigheter har sett en annen vei når det dokumenteres gjentatte brudd på menneskerettigheter i Indonesia. Det gjelder nå å redde de norske investeringene som kom i stand gjennom delegasjonene av norske næringslivsledere med statsminister og næringsminister på slep i 1995 og 1996. Å sette søkelyset på det indonesiske terrorregimet er litt kinkig når det norske etablissemnet nettopp har frekventert cocktailselskaper med Suharto og hans lakeier.

FAKTA OM INDONESIA

Øyriket Indonesia er det fjerde største landet i verda med sine 13677 øyer og skjær. Dei 5 viktigaste øyene er Sumatra, Java, Kalimantan, Sulawesi og Irian Jaya.

Vanlege folk i Indonesia er særst fattige trass i særst rike naturressursar. Landet er styrt av ei militærmakt som undertrykkjer både sivile opposisjonelle i Indonesia og folk som kjempar nasjonale frigjeringskampar i Aust Timor, Vest-Sumatra og Irian Jaya.

Landet er på grunn av naturressursane og den strategiske plasseringa eit av dei investeringsområda i Sørøst-Asia som trekk til seg flest vestlege investorar, også norske.

Areal	1,9 mill. km ²
Lengde øst-vest	5000 km
Lengde nord-sør	1770 km
Befolkning	200 mill.
Forventa leveald.	61 år
Spedbarndød.	64 pr. 1000
Analfabetisme	23%
Innbyggjar pr lege	8410
Inflasjon	9%

SAMANLIKNING AV LØNNINGENE I EKSPORTRETТА SKOINDUSTRI (1990)

Stilling:	Tilhøvetal mellom løn og løn for kvinnelege arbeidarar:
Generaldir.	150-220:1
Direktør	90-130:1
Seksjonssjef	55-65:1
Avdelingssjef	13-22:1
Sikkerhetsvakt	3-6:1
Formann	2,5:1
Arbeidar	1:1

(For å få «norske» proporsjonar på desse tala: Om ein tilsvarende arbeidar i Noreg tente 140.000 i året, ville avdelingssjefen med samme lønsskilnad som i oversynetene omlag 3 mill. og generaldirektøren omlag 31 mill. på topp).

Splittet opposisjon

Opposisjonen mot Suhartos diktatur er en forvirrende affære. Et utall partier, organisasjoner og enkeltpersoner kjemper mot undertrykkingen og uretten.

Av Joakim Hauge

I dette uoversiktlige landskapet befinner Joessoef Isak seg. En gammel kjenner i opposisjonsbevegelsen som til tross for sine over 70 år fortsatt er aktiv. Han tegner et bilde av en bevegelse som er splittet, men samtidig på frammarsj.

Isak var en av dem, og er i dag en sentral person i opposisjonsbevegelsen.

- Det finnes ingen samlet opposisjonsbevegelse i Indonesia, forteller han. Vi er splittet opp i en mengde forskjellige organisasjoner og grupper. Noen opererer åpent som interesseorganisasjoner og pressgrupper, mens andre har etablert illegale revolusjonære grupper og partier. Hovedproblemet vårt er at vi ikke står samlet i kampen mot regimet og imperialistene.

Traume av femogseksti

Joessoef forteller at en viktig skillelinje går mellom de som ønsker en gradvis overgang fra Suhartos militærregime til

hvis ungdommene blir for radikale og utålmodige.

- Jeg kaller det traume av femogseksti, sier han. Dette traume preger oss alle, og er et av Suhartos beste kort. Vi vet så alt for godt hvilke umenneskelige handlinger de er i stand til å utføre. Folk er redde for å delta i arbeidet mot regimet. Heldigvis ser jeg nå at flere og flere av de yngre har klart å frigjøre seg fra frykten, og tør å kjempe for demokrati og revolusjon i Indonesia.

Forbudte bøker

I bakhagen til Joessoef Isak sitter tre gamle menn. De var alle sentrale i kommunistpartiet PKI før katastrofen rammet partiet i 1965. Gubbene er samlet for å gjennom-

gå oversettelsen av en bok skrevet av nederlenderen Weltheim om maoismen.

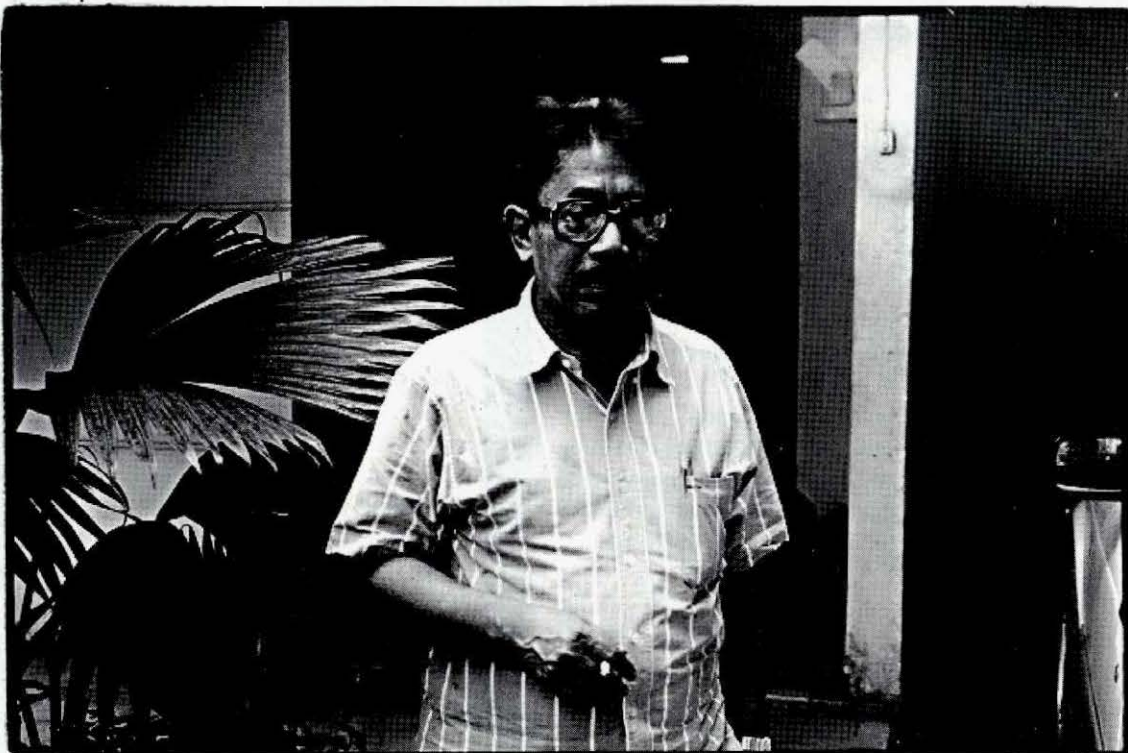
- Vi har alle sittet mange år i Suhartos fengsler, sier en som vil være anonym.

- Militæret vet godt hvem vi er og hva vi gjør, men vi fortsetter å utgi forbudt litteratur likevel. På en måte er det umulig for dem å røre oss. Jeg mener, hva kan de gjøre? Det verste er vel å ta livet av oss, men døden er ikke så mye å frykte for gamle menn som oss.

De har alle bokstavnene ET trykket i passet og på identitetskortet. Koden ET står for ex-tapol, og forteller at de er tidligere politiske

fanger. Bokutgivelsen er en del av det arbeidet de gjør for å tilrettelegge for den yngre generasjonen opposisjonelle og revolusjonære.

- Vi kan ikke selv delta i det politiske arbeidet vi fordi de følger nøye med i hva vi foretar oss, forteller en av dem. Hvis de yngre settes i forbindelse med oss vil det



Joessoef Isak er til tross for sine over 70 år fortsatt aktiv i opposisjonsbevegelsen

I 1965 tok general Suharto makten i Indonesia gjennom et blodig kupp. Hundretusener av medlemmer og sympatisører av kommunistpartiet PKI og andre motstandere av militærdiktaturet ble massakrert. De som unnslopp massakrene ble fengslet og satt i arbeidsleire. Joessoef

demokrati, og de som vil gjøre ende på regimet så fort som overhodet mulig.

- De radikale og revolusjonære sees ofte med skepsis av PKI-medlemmer som overlevde utrensningene etter kuppet i 1965, forteller Joessoef. Han peker på at mange frykter at historien skal gjenta seg

kunne ødelegge mye for dem. Vi som var medlemmer av PKI er de meste forhatte av regimet, og hver gang de ønsker å sverte opposisjonelle kommer de trekkende med kommunistspøkelset.

Nye strategier

Gubbene i Joessoefs bakhage har i det skjulte kontakter med forskjellige deler av den nye generasjonen opposisjonelle. Slik får de distribuert litteraturen, og mange kommer for å be om råd. En av dem holder åpent hus i sitt hjem for fagforeringsaktivister og andre revolusjonære ungdommer.

- I indonesisk kultur har de eldre en viktig posisjon. Så de kommer til meg for å få vite hva jeg synes om det de gjør. Erfaringene PKI og jeg har gjort deler jeg gjerne med dem, men jeg sier også at de må finne sin egen vei. Feilene vi gjorde kan de lære av, men det er ungdommen som selv må utforme strategien for å oppnå demokrati og sosialisme i Indonesia.

Megawati

President Suharto og militæret kontrollerer det statsbærende partiet Golkar. Det eksisterer noen godkjente opposisjonspartier, og i et av dem, PDI, er Megawati Soekarnoputri frontfigur. Oppmerksomheten har vært stor rundt Megawati, og mange indonesere håper hun kan samle opposisjonen mot Suharto. Hennes popularitet har vært stigende etter at regjeringen ved hjelp av infiltratører i PDI fikk henne avsatt som partileder. Om Megawati sier Joessoef:

- Når folk spør meg hva jeg synes om henne sier jeg: Hun er en liberal og borgerlig politiker. Det må vi ikke glemme.

Men hun er vår landsfader Soekarnos datter, og nettopp derfor er hun i dagens situasjon en viktig alliert. Hun har karisma og mange mennesker ser opp til henne. Så det riktige spørsmålet å stille er hva kan vi

forteller at han anser mange av sine kamerater fra PKI som svært dogmatiske og trangsynte i forhold til resten av opposisjonen. -Tiden er ikke inne for å krangle om ulikhetene. Vi har alle et felles mål: Å fjerne Suharto. Nå i mars ble han valgt til president for fem nye år, først og fremst fordi han som vanlig var den eneste kandidaten. Aldri før har han stått så svakt. Økonomien rakner og om ikke lenge vil hele landet være konkurs. Opptøyer og uroligheter herjer landet over, men så lenge tror jeg han sitter trygt. Ikke fordi han er sterk, men fordi vi enda er for svake.

Hva gjør imperialismaktene?

En rød tråd gjennom Indonesias historie er imperialismaktens innflytelse. Joessoef mener det er helt avgjørende hvordan USA og de andre stormaktene forholder seg til det økonomiske sammenbruddet og bølgen av misnøye som ruller over landet.

- En fransk diplomat fortalte meg at de store imperialismaktene nå forbereder å avsette Suharto. De ønsker stabilitet for å redde det som er igjen av investeringene de har gjort i Indonesia, og misnøyen med

Suharto-regimet er nå så stor at de frykter omfattende generalstreiker og opptøyer. Deres dilemma er at de trenger en som kan danse etter deres pipe og som samtidig har støtte i folket. En slik kandidat vil ikke la indoneserne være herre i eget hus. Jeg tror derfor mine unge venners største utfordring vil bli å velte Suharto og samtidig hindre at en litt mildere utgave tar hans plass på ordre fra Washington, avslutter Joessoef Isak.



Imperialismen går som en rød tråd gjennom Indonesias historie

bruke henne til. Hvis hun kan være et middel for å fjerne dette regimet må vi benytte oss av det. I framtida kan hun bli vår fiende, men akkurat nå er kampen mot Suharto viktigst.

Felles front

Fraksjonering og oppsplitting som fører til at de forskjellige gruppene bruker mye tid og krefter på å kjempe mot hverandre er et stort problem ifølge Joessoef. Han

MEGAWATI SOEKARNOPUTRI

Frontfigur i det lovlige opposisjonspartiet PDI som ble opprettet etter kuppet i 1965 for å gi Suhartos «Nye Orden» et skinn av demokrati og legitimitet. Megawati er datteren til Soekarno som ledet frigjøringskrigen mot kolonimakta Nederland. Han ble republikken Indonesias første president og landsfader i 1949, og satt ved makten til Suhartos kupp i 1965. Megawati nyter stor respekt fordi hun er Soekarnos datter, og mange opposisjonelle tror hun kan bli den som samler opposisjonen mot Suharto. I 1996 ble hun avsatt som leder for PDI av en partikongress som var manipulert av regimets infiltratører. Avsettelsen førte til opptøyer hvor flere opposisjonelle ble arrestert og idømt lange fengselsstraffer. Megawati og PDI finner du på internettadressene <http://www.geocities.com/CapitolHill/3045/> og <http://megawati.forpresident.com/>

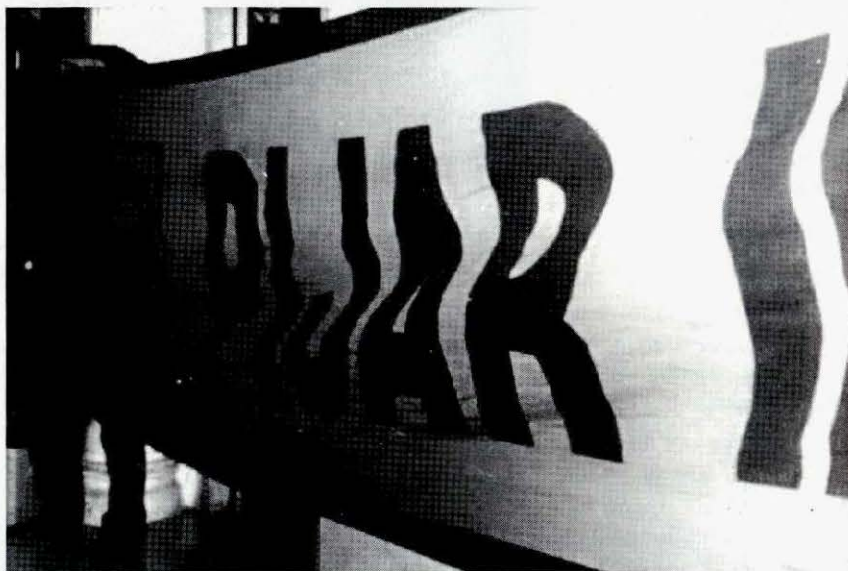
GNISTER

FOR ET NYTT INDONESIA

Pijar Indonesia er en av de yngste og modigste gruppene som utfordrer militærregimet til president Suharto. Aktivistene bruker både humor og militante demonstrasjonsformer for å avsløre maktavernes korrupsjon og overgrep.

Av Joakim Hauge

En gjeng med ungdommer sitter sammentrykket i en loslott sofa i Pijars aktivitetslokaler i den sørlige delen av Jakarta. En bomber en røyk, noen fniser litt, mens en sitter fordypet i en avisartikkel. Bildet er en blanding av et glødende aktivistmiljø og en fritidsklubb. Scenen



Pijars banner er å se i spissen for mange demonstrasjoner

Større aktivitet

-Pijar er en aktivistgruppe for ungdommer som ønsker å kjempe for et fritt Indonesia, forteller Jay (27). Han er den eldste i gruppa og ble med rett etter stiftelsen i 1989.

- Vi ledes av et styre, men vi er ingen medlemsorganisasjon. Hvis Pijar blir forbudt skal ingen kunne anklages for «medlemskap i statsfiendtlig organisasjon», som de kaller det. Derfor er vi organisert i aktivistgrupper hvor alle som vil kan bli med. Ingen medlemskort eller medlemslister. Det eneste vi krever av de som deltar er engasjement og innsatsvilje.

Han forteller at de har merket et oppsving i aktiviteten de siste månedene.

- Tida framover kommer til å bli viktig. Folk har lenge vært forbanna på den korrupte Suharto-familien og regimet. Nå har folk fått det enda verre på grunn av den økonomiske krisa. Utfordringen er å overbevise folk om at det nytter å sluss, at det er mulig å fjerne regimet selv om Suharto har klart å klamre seg til makten i mer enn 30 år. Jeg tror tiden endelig er inne for forandring i Indonesia, slår Jay fast.

Demonstrasjoner

I løpet av de siste årene har Pijar opparbeidet seg et imponerende rulleblad. De har stått i spissen for demonstrasjoner mot alt fra økende elektrisitetspriser via presensensur til et statlig lotteri hvor alle peng

ene endte i lommene til den korrupte presidentfamilien. Jay forteller at de bevisst har valgt å satse på demonstrasjoner som aksjonsform.

- Det er risikabelt. Vi må konfrontere politiet og militæret, men vi har erfart at det fungerer. Sakene vi kjemper for får oppmerksomhet. Det er lettere for avisene å skrive om politiske fanger når det er en stor demonstrasjon som krever dem satt fri.

Mange av ungdommene har vært arrestert i forbindelse med demonstrasjoner.

- Jeg ble arrestert da vi deltok i en demonstrasjon på den indonesiske ungdomsdagen 28. oktober i fjor, forteller Yulianti (20). Denne dagen er egentlig ment som en hylningsdag til regimet og presidenten, hvor ungdommen marsjerer gjennom gatene og roper slagord.

- Vi marsjerte også, men vi gikk mot Suharto isteden for med ham. Da politiet angrep demonstrasjonen oppstod det kaos, og jeg ble lagt i bakken av tre politimenn. Etter noen timer på politistasjonen slapp jeg ut, og det eneste som skjedde var at jeg fikk en mindre bot. De regnet nok med at jeg var er uskyldig skolepike som var lurt med, sier hun og ler.

Lederne i fengsel

Trigus Susanto er en av Pijar-aktivistene som ikke var like heldig som Yulianti. Han er redaktør for magasinet Kabar dari

http://members.tripod.com/~kdpnet/docs/sparks.htm

KABAR DARI

PIJAR

PENJARA MENANTI BINTANG

05 MONDRIEN

Gugat Soeharto 14
SIRIA ASIA

Peris Pasral Bera 10
NASIONAL

Matinga Perwira Kopasus 11
NASIONAL

Pertikulan ABRI 12
NASIONAL

Budiot Pemula 14
SIRIA ASIA

Bank Bangkrut 19
EKONOMI

Awas Uranium 20
LINGKUNGAN

Yuliana Verat 18
George Adijondro KAGAN

Rusuh 23
KOLONA

Uraik Kalamang Selatan

Sekarang Nomor
005
Tahun ke VII
April 1996

PIJAR, og ble arrestert og idømt fengselsstraff på tre år for å ha «ydmyket statens leder». Bakgrunnen for dommen var en leder i magasinet hvor han skrev at «dette landet har blitt ødelagt av Suharto». Historiene om kamerater som har blitt fengslet er mange, men for øyeblikket er alle Pijar-aktivistene på frifot.

En av dem som har hatt mye problemer er Pijars styreleder Rachland Nashidik. Da myndighetene la ned forbud mot tre ukemagasiner i 1996 var Pijar aktiv i kampanjen mot forbudet. Militæret satte igang en klappjakt på Nashidik, og gjennom-søkte hjemmet hans og Pijars lokaler. Til slutt var han nødt til å gå i dekning. Den gangen gikk det bra, men han har blitt dømt flere ganger for å «undergrave statens autoritet».

Revolusjonshelten Che

De fleste av aktivistene er studenter, men har ikke særlig tro på at middelklassen kommer til å ta et oppgjør med Suharto.

- Nesten alle som utgjør den nye middelklassen kan takke Suharto for pengene sine, sier Acán (23). Hvorfor skulle de ønske å bli kvitt han? Det er arbeiderne og bøndene som kommer til å forandre dette landet.

Han viser meg et stort bibliotek av bøker hvor de aller fleste høyst sannsynlig er forbudt av den ivrige sensuren.

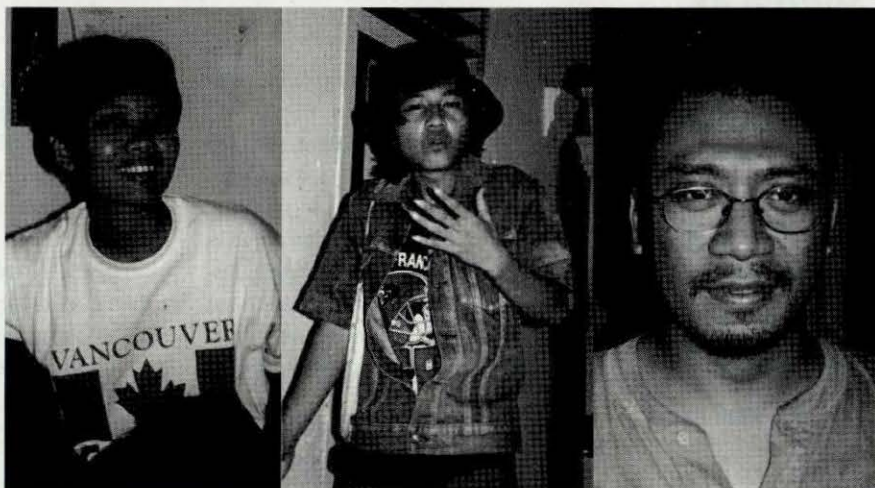
- Når vi diskuterer Indonesia etter Suharto forsøker vi å lære av hva som har blitt gjort i andre fattige land, sier Acán. Selv har han studert sandinistene i Nicaragua. Erfaringer gjort der og av zapatistene i Mexico er viktige inspirasjonskilder. Men det er ikke sandinistlederen Manuel Ortega som pryder forsida på magasinet Kabar dari PIJAR. Det er det revolusjonshelten Che Guevara som gjør.

- Che er et viktig symbol på fattige lands kamp for frihet og mot imperialismen, men det betyr ikke at vi sluker alt av

Che og andre revolusjonsledere med hud og hår, avslutter Acán.

Burma og Øst-Timor

I tillegg til å kjempe for demokrati og menneskerettigheter for sitt eget folk driver Pijar et omfattende internasjonalt solidari-



Yulianti, Affandi og Jay står i front i kampen mot militærdiktaturet

tetsarbeid. De har spesielt engasjert seg i regionale konflikter i Sørøst Asia, og Kabar dari PIJAR har i hvert nummer artikler om Burma og Øst-Timor.

-Sympatien for kampen mot den indonesiske okkupasjonen av Øst-Timor er stigende, og vi har samarbeidet mye med timoresiske studenter her i Jakarta, sier Jay. Solidaritetsbevegelsen for Øst-Timor er viktig fordi de rammes enda hardere enn andre i Indonesia av regimets brutale undertrykking. Vi deltar derfor i den regionale kampanjen for Øst-Timor, og vi har også deltatt på samlinger på Filippinene.

Solidaritetsarbeid med Burma er også høyt prioritert. Spesielt etter at landet ble vurdert for medlemskap i ASEAN (Association of South East Asian Nations) var Pilar aktive i kampanjen mot generalenes diktatur.

- Å støtte undertrykte i andre land er utrolig viktig, for i bunn og grunn er det samme fienden vi kjemper mot, mener Jay.

Gateteater

-Demonstrasjonene, løpesedlene og alt det der er kjempeviktig, men få med at poesi og teater også er en stor del av kampen, sier en 20 år gammel gutt som introduserer

seg som gatepoeten Affandi. Han forteller om hvordan de bruker teater, dikt og gateoppsetninger til å skape bevissthet rundt tema som demokrati og menneskerettigheter.

- Teater er utrolig viktig for å nå ut til folk, sier han. De aller fleste skuespillere er mot regimet fordi ingen kunstnere kan fordra grådige, løgnaktige og feige folk som Suharto og hans lakeier.

Affandi og en kamerat har laget monologer og dikt som de framfører på millionbyen Jakartas gater, torg, markeder, tog; kort sagt overalt hvor det

er et publikum.

- Monologene og diktene setter søkelyset på demokratisering, undertrykking og imperialistenes herjinger. Ofte parodierer vi overklassen og klikken rundt Suhartofamilien, forteller Affandi. Alle vet hvor gjennomkorrupt dette regimet er, men det kan det være farlig å si offentlig. Folk synes det er skikkelig morsomt når vi gjør narr av korrupte politikere og generaler, og man kan se på dem at de liker at noen er totalt respektløse ovenfor disse folkene.

På indonesisk betyr pijar gnist. Affandi forteller at gruppa heter Pijar fordi de skal være gnistene som tenner den store brannen som skal utslette Suhartos regime. Han vil gjerne framføre et dikt hvor han bruker dette bildet. Med innlevelse og kraftig mimikk begynner han å proklamere. En av de andre forsøker å simultanoversette, men det sier seg selv at å oversette poesi på sparket ikke er en enkel sak. Når jeg etterpå får oversatt diktet merker jeg meg den siste strofen som lyder: «Indonesia. Indonesia.. Hvorfor er du så fattig når du har så mange rikdommer. Hvem har røvet fra deg din storhet?».

VIL DU VITE MER OM PIJAR?

Du finner dem på internettadressen <http://members.tripod.com/~kdpnet/docs/sparks.htm>

Det meste er på indonesisk, men noen av sidene er oversatt til engelsk.

E-postadressene er <pijar@usa.net> og <kdpnet@IGC.APC.ORG>

FOLKEFRONT I EMNING?

To menn i slutten av 20-årene møter meg i en by på Sentral-Java. De er representanter for den illegale opposisjonen i Indonesia. Nå arbeider de for å opprette en folkefront som kan stå samlet mot militærdiktaturet.

Av Joakim Hauge

Jeg hadde avtalt å møte en kontakt ved en av matbodene som serverer sate i en park i Yogyakarta på Java. Han er en akademiker som driver et uavhengig forskningsinstitutt, og forteller at han har kontakt med noen maoister som jobber for

sønn av en tidligere politisk fange, sier han når jeg slår meg ned.

- Selv er jeg sosialdemokrat, men jeg respekterer og samarbeider med maoistene fordi vi har et felles mål: Å styrte diktatoren Suharto og innføre demokrati i Indonesia, forteller han og gir meg adressen til en organisasjon som kunne vært hvilken som helst av det myldret av organisasjoner som utgjør opposisjonsbevegelsen.

- Kontakt dem og fortell hvilke andre personer du har snakket med: Nevner du de riktige navnene kan det hende de vil snakke med deg, avslutter akademikeren.

Folkelig engasjement

Neste dag befinner jeg meg i en annen by på Java sammen med to menn. Vi sitter i møterommet til organisasjonen de arbeider for og referansene mine var tydeligvis

opposisjonen er de uavhengige organisasjonene en viktig kanal for å mobilisere mot Suharto fordi vi kan jobbe åpent ute blant folk, sier den yngste av de to. De siste årene har antallet uavhengige organisasjoner eksplodert i Indonesia. Folk organiserer seg for miljøspørsmål, faglige rettigheter, kvinnekrav og en mengde andre saker. Maoistene mener at det er viktig for dem å delta i denne organiseringen, og samtidig arbeide illegalt med opprettelse av en folkefront for å samordne opposisjonsbevegelsen.

- Gjennom å kjempe mot utbygging av nye industriområder som går på bekostning av bøndernes rett til jorda opplever folk at militærdiktaturet beskytter imperialistenes interesser. Kamp mot den hensynsløse utbyggingen av kvinnene som arbeider i spesialsonene for eksportrettet produksjon gjør at mange får øynene opp

for at det er selve systemet, kapitalismen, som må fjernes. Å delta i disse kampene er viktig fordi folk radikaliseres og at det samtidig skapes en basis for en samlet opposisjonsbevegelse.

Geriljakrig?

De har begge vært med i kretsen av studentaktivister som stiftet partiet PRD (se boks). Studentaktivistene ble splittet opp i flere grupper, og de tilhørte den maoistiske grenen av PRD, som nå er forbudt og utsatt

for massive forfølgelser fra myndighetene.

- Vi var medlemmer av PRD, men gikk ut fordi vi ikke kunne stå inne for mye av det som ble gjort. Nå er vi med-

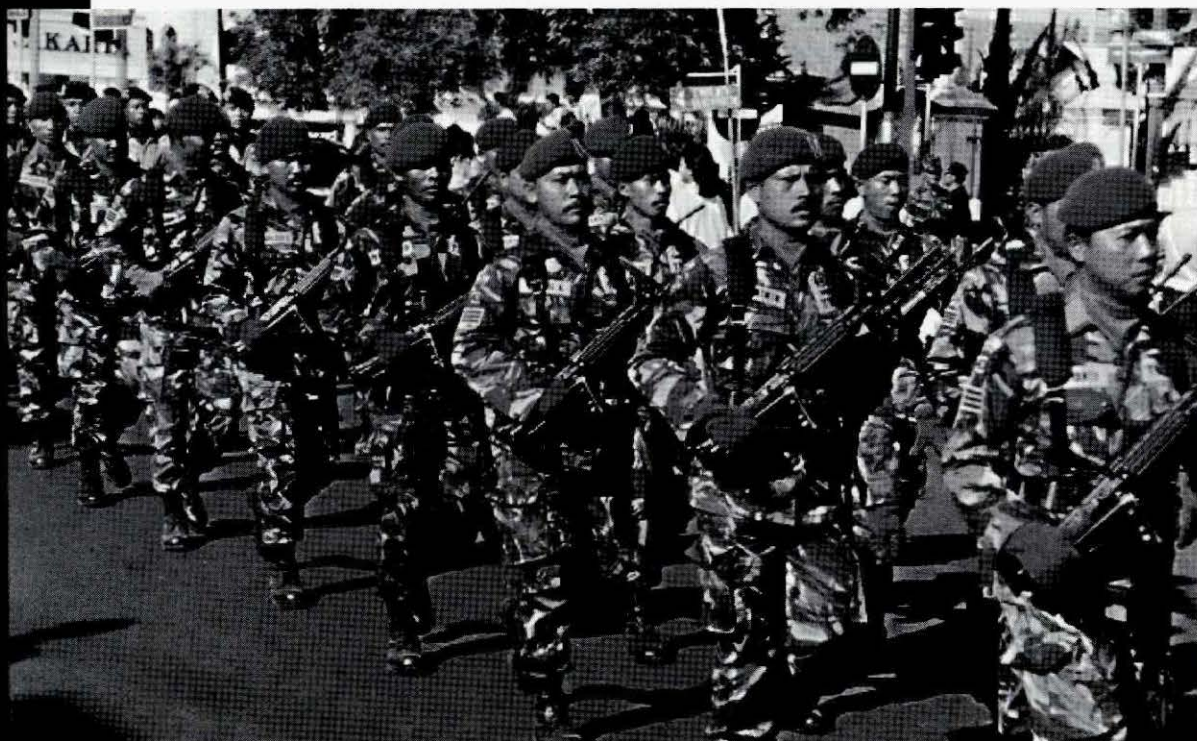
Noen av de opposisjonelle på Indonesia vil nå bygge opp en folkefront mot militærdiktaturet i landet

opprettelsen av en landsomfattende folkefront mot Suharto.

- Vi kan snakke trygt her for eieren har ikke bare byens beste sate, han er også

gode nok, for de forteller åpent om arbeidet sitt.

- Vi er maoister og arbeider derfor i folkelige interesseorganisasjoner. For



http://www.xs4all.nl/~peace/index.html

lemmer av et nettverk av revolusjonære maoister, men vi har valgt å ikke jobbe for å stifte et maoistisk kommunistparti, forteller de. Kreftene settes isteden inn i arbeidet med å skape en felles plattform for opposisjonen. Begge to har vært på Filippinene og besøkt geriljabevegelsen som kjemper mot det USA-støttede skinn-demokratiet som ble innført etter at diktatoren Marcos ble styrtet.

- Filippinerne er en inspirasjon, og mye av det de gjør er interessant for oss, forteller den eldste. Men selv om det finnes folk herfra som har fått opplæring i geriljakrigføring på Filippinene, så er ikke tiden for væpnet motstand kommet i Indonesia. Det er ikke grunnlag i befolkningen for et så drastisk skritt, og nå har vi mest å vinne på å jobbe med fredelige midler, sier han.

Mangesidig opposisjon

Under betegnelsen opposisjonsbevegelsen går både sosialdemokrater og islamister, karismatiske kristne og revolusjonære marxister. I første omgang er målet å skape dialog mellom de ulike gruppene og forene dem rundt en felles plattform.

- Det vi kan stå sammen om er krav om demokrati, respekt for menneskerettighetene og bedre forhold for arbeiderne og bønderne. Når vi er så splittet som vi er nå blir vi ofte møtt med at det ikke finnes noe reelt alternativ til Suharto, og det er på mange måter sant, sier den yngste. Det eneste alternativet som foreligger er en etterfølger fra maktapparatet rundt diktatoren, og en slik løsning mener de vil være å gå fra asken til ilden. Derfor er dannelsen av en enhetsfront viktig, og for øyeblikket arbeides det for å opprette kontakt med så mange som overhodet mulig i de forskjellige fraksjonene.

Dialog med muslimene

De forteller at forhåpningene er store til Megawati Soekarnoputri (se s. 9), og de tror hun kan stå i spissen for en samlet opposisjon mot Suharto. Hun har fra før en sterk posisjon fordi hun er landsfaderen Soekarnos datter, og begge mener hun er viktig fordi hun er en person Suharto frykter.

- Men hun er verken revolusjonær eller sosialist, og en regjering ledet av henne vil aldri gjennomføre den storstilte omveltningen dette landet trenger, sier den eldste. Han avslører at det var revolusjonære krefter som først lanserte henne som en kandidat for å lede opposisjonsbevegelsen, og de satser nå på å få den muslimske opposisjonen til å nærme seg Megawati.

- For oss er det spesielt viktig å bygge bro til islamistene fordi veldig mange er tilhengere av de muslimske opposisjonsgruppene, sier han. Nesten 90% av befolkningen er offisielt muslimer, og han peker på at muslimene vil spille en nøkkelrolle i maktspillet etter Suharto. Selv har de store tvil om islamistene og sier at:

- Det største problemet med muslimene er kvinnesynet deres og at de ikke støtter uavhengighetsbevegelsene på Øst-Timor og Irian Jaya (se egne artikler). Derfor kan de være vanskelige å forholde seg til, men som situasjonen er i dag er vi nødt til å få i stand en allianse med dem.

Med teknologi som våpen

Arbeidet med å bygge en folkefront har blitt lettere på grunn av informasjonsteknologien. På kontoret arbeider det en 21 år gammel gutt med informasjon og kontakt mellom opposisjonelle over hele Indonesia.

- Internett gir oss uante muligheter for å koordinere aktiviteten, forteller han.

Hvis vi for eksempel vil koordinere aksjoner over hele landet går det ut en kode på en eller annen hjemmeside. Informasjonen spres dermed raskt og diskret over hele landet. Hvem som helst kan laste ned informasjon fra nettet, og i Europa legges det kontinuerlig ut oppdatert informasjon om situasjonen her i Indonesia. Vi kan følge med på situasjonen i de enkelte områdene, og kan dermed raskt kan reagere på for eksempel overgrep gjort mot demonstranter i en annen del av landet, forteller han.

Hastverk

- Dialogen vi er inne i er viktig, og jeg tror det vil ta tid før vi kan se resultater av arbeidet, forteller den eldste. Problemet er at vi ikke kan ta oss all tid i verden. Suharto er 76 år gammel, og selv om han nettopp er valgt til president for fem nye år er det ikke sikkert han lever så lenge.

- Den dagen han dør vil det bryte ut opptøyer over hele landet, og da er vi avhengig av en front som kan koordinere og lede oppstanden, mener han. Den alvorlige økonomiske krisa har i tillegg ført til at klassemotsetningene har hardnet til. Streiker og opptøyer mot den enorme prisstigningen har herjet deler av landet den siste tiden.

- Det haster virkelig å stable på beina et alternativ som kan lede overgangen til et demokratisk styre. For oss som er revolusjonære er dette helt avgjørende. Det vil åpne opp for at vi offentlig kan mobilisere for en sosialistisk revolusjon. Å styrte Suharto og innføre demokrati bare er det første steget. Det neste blir revolusjon og sosialisme.

PRD (PARTAI RAKYAT DEMOKRATIK)

PRD står for «folkets demokratiske parti», og ble stiftet i april 1996. Kretsen rundt PRD startet som studentaktivister på slutten av 80-tallet og i 1994 stiftet de forløperen til partiet under navnet «folkets demokratiske union». Da Megawati Soekarnoputri i juli 1996 ble avsatt som leder av PDI gjennom et kupp iscenesatt av myndighetenes infiltratorer i partiet gikk militæret til aksjon mot hovedkvarteret hennes. Dette førte til at Jakarta den 27. juli 1996 ble herjet av de største opptøyene på 20 år. PRD ble anklaget for å stå bak urolighetene og militæret igangsatte en heksejakt på syndebukker. De følgende dagene ble over hundre personer arrestert. Blant dem var PRD-leder Budiman Sudjatmiko og over 30 andre partimedlemmer. Fjorten av dem ble dømt for «medlemskap i organisasjon som ikke anerkjenner Indonesias statsideologi», for å «spre hat» mot regjeringen og for agitasjon for et uavhengig Øst-Timor. De fjorten sitter fortsatt fengslet, og PRD og partiets studentorganisasjon, arbeiderorganisasjon og bondeorganisasjon har blitt forbudt. For mer informasjon om PRD, se CSVI's hjemmesider på: <http://www.xs4all.nl/~peace/index.html>
PRD-fangene finner du mer om i Amnesty sitt bibliotek på:
<http://www.amnesty.org/ailib/aipub/1997/ASA/32105697.htm>

Kvinner på barrikadene

På steder som Cileungsi skulle det økonomiske miraklet Indonesia skapes. Under ledelse av presidenten og despoten Suharto trodde man at en ny asiatisk tigerøkonomi ville reise seg. Og de som skulle bringe landet inn i den økonomiske himmelen var unge kvinnelige industriarbeidere.

Av Joakim Hauge

Regnet hamrer med enorm kraft mot taket på den lille bussen mens den pløyer seg gjennom vannmassene som har forvandlet veien til et fristende badebasseng for ungene i strøket. Sidemannen bemerker at jeg har valgt et dårlig tidspunkt for besøket mitt, for når det regner som verst i Indonesia stopper det meste opp. Kaoset er komplett på busstasjonen, men jeg klarer å kape meg en plass i et lite skur ved veikanten. Lastebiler med lasteplanet fullt av skiftarbeidere fra fabrikkene passerer på rekke og rad. To kvinner i 20-årene hopper fra lasteplanet på en av bilene, og spør om det er jeg som skal besøke arbeiderkooperativet. Det stemmer og sammen begir vi oss inn i smågatene i arbeidernes boligstrøk.

Tutut og Romelah

To av kvinnene den økonomiske overklassen og de utenlandske investorene håpet skulle skape en profitabel mirakeløkonomi er Tutut (27) og Romelah (29). Begge er samlebandsarbeidere på elektronikkfabrikken Tanashin i Cileungsi, og bor i huset hvor arbeiderkooperativet Koperasi Maju Bersama holder til. Vi slår oss ned mellom stabler av såpe og rissekker, og Romelah tar ordet.

– Arbeidet for å sikre våre rettigheter er viktigere enn noen gang. VI har merket den økonomiske krisa på kroppen her i Cileungsi. Prisene på matvarer har gått rett i været, og mange fabrikker har gått konkurs. Masseoppsigelser er dagligdags, og alle frykter at de er den neste som mister arbeidet. De fleste av oss kommer fra landsbyer hvor familien vår er bønder. Siden de ikke kunne fø på oss dro vi hit

Den økonomiske krisa

Det indonesiske miraklet har vist seg å være særdeles lite mirakuløst. Siden den økonomiske krisa begynte å rulle over Asia har alt gått på tverke for indonesisk økonomi. Landets valuta, rupiah, har falt som en stein, og IMF (Det internasjonale pengefondet) har påtvunget indoneserne et omfattende «hjelpesprogram». 40 milliarder dollar skal pøses inn for å redde de utenlandske investeringene. Prisen for denne «hjelpen» er det arbeiderne i Cileungsi og i resten av Indonesia som betaler. Det lille som var et offentlig sikkerhetsnett forsvinner, matvareprisene øker og verdien på folks sparepenger er kraftig redusert.

Tutut forteller at masseoppsigelsene har ført til at det har blitt enda klarere for folk at de er nødt til å kjempe for det lille de har.

– Vi har ingen rettigheter. De som eier fabrikkene vi arbeider på bestemmer over våre liv uten å se konsekvensene av det de gjør. Det eneste vi kan stole på er våre egne krefter og hverandre. Derfor har vi stiftet arbeiderkooperativet.

Koperasi Maju Bersama

Koperasi Maju Bersama betyr «kooperativet gjensidig framgang», og er en

Romelah og Tutut er begge samlebandsarbeidere på elektronikkfabrikken Tanashin.

medlemsorganisasjon. Grunntanken er at arbeiderne er bedre rustet til å møte store og små problemer hvis de står sammen.

– Mister vi jobben kan vi ikke reise tilbake til landsbyene, for der er det i hvertfall ingenting å leve av. Hvordan det skal gå med familiene som er avhengig av pengene fra døtrene og sønnene i fabrikkene er det ingen som kan si.

medlemsorganisasjon. Grunntanken er at arbeiderne er bedre rustet til å møte store og små problemer hvis de står sammen.

– Gjennom kooperativet kjøper vi inn varer vi trenger slik at det blir billigere enn å kjøpe inn hver for oss. Vi arrangerer møter om hvordan vi kan løse konkrete problemer, og vi diskuterer hvordan vi kan få gjennom krav på arbeidsplassene.



Tutut og Romelah håper de kan starte opp fagforeninger på fabrikkene gjennom arbeidet med kooperativet. Det har til nå vært vanskelig å starte fagforeninger fordi ledelsene ikke har tillatt det, og fordi det er få arbeidere som har erfaring med organisering.

– Mange er redde for å få sparken hvis de organiserer seg, forteller Tutut. På fabrikkene hvor Romelah og jeg arbeider var det for noen år siden noen som forsøkte å stifte en arbeiderkomité. Det var ikke en ordentlig fagforening, men en slags komité som skulle ta opp saker på vegne av arbeiderne. Fabrikkleielsen forsøkte å undergrave dens autoritet, og ga ti arbeidere sparken. Men alle arbeiderne støttet de oppsagte, og til slutt fikk de beholde jobbene sine. De som skjedde har ført til at folk er veldig redde for hva som vil skje, og mange tør ikke en gang å være medlem i kooperativet.

Marisnah

Flere av aktivistene i kooperativet har kommet, og det begynner å bli fullt i det lille rommet. Når de hører at vi snakker om fagforeningsarbeid, blir navnet Marisnah nevnt. Tutut henter et maleri bak en bunke med såpestykker. Motivet er en kvinne med armen hevet og knyttet neve, og det er skrevet et slagord i rødt nederst på bildet.

– Bildet er av Marisnah, får jeg vite av en jente på 21 som jobber på en emballasjefabrikk. Hun er veldig kjent blant alle folk i Indonesia. Marisnah var en fabrikkarbeider som var veldig modig. Hun var aktiv i fagforeningen, og hun fikk med seg veldig mange på streiker og aksjoner. Plutselig en dag forsvant hun. De fant henne død, og man kunne se at de hadde gjort forferdelige ting med henne. Alle tror at det var militæret som gjorde det fordi de er redde for folk som Marisnah. (Les mer om Marisnah på side 17).

Spesialkommandoer

For en besøkende kan Indonesia virke som et rolig og stabilt land. Militæret er ikke synlig tilstede, og det er lett å forledes til å tro at det hersker fred og fordragelighet. Men man skal ikke snakke med mange for det går opp for en at frykten kanskje er regimets viktigste våpen. Spesialkommandoene som «tar seg av» opptøyer og uroligheter er isolert i basene sine, men når behovet melder seg er de på pletten.

– Militæret er det sjelden vi ser noe til, forteller jenta fra emballasjefabrikken som for sikkerhets skyld vil være anonym. Alle vet at fabrikkeierne står på god fot med militæret. De betaler generalene hvis de trenger hjelp til å slå ned en streik eller bli kvitt noen som lager problemer. Selv om arbeiderne aldri har blitt drept av militæret her i Cileungsi, så er mange livredde for å bli med når noen forsøker å organisere seg.

På Tanashin-fabrikkene hvor Tutut og Romelah jobber har de vært i streik tre ganger de siste årene.

– Vi er stolte av at vi har klart å stå sammen og kjempe gjennom kravene våre, sier Tutut. Vi har streiket for å slippe å betale lunsjpenge under Ramadan, siden vi faktisk ikke fikk noen lunsj, vi har streiket for å få jobbe fem dager i uka, og sist streiket vi for retten til fri på offentlige helligdager. Vi fikk gjennom kravene våre, men

de japanske eierne av Tanashin er ikke de verste. En gang kom militæret, men vi forsøkte å ikke bry oss om dem. Ledelsen hadde nok gitt beskjed om at de ikke ville ha masse bråk fordi det ville ha ført til at de hadde fått negativ omtale.

Kvinner i spissen

Romelah forteller at kooperativet nå har 145 medlemmer. De fleste er kvinner.

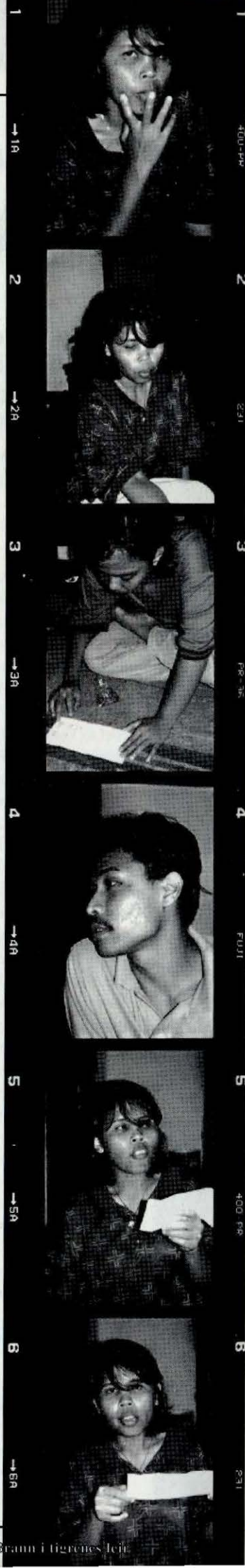
– For det første tror jeg kvinnene er de første til å se at det faktisk lønner seg å være medlem fordi det er kvinnen i familien som har ansvaret for økonomien, sier hun. Men det er et problem at mange ikke tør å være med. Ledelsen på fabrikkene har informatører. De har arbeidere akkurat som oss, men får penger for å holde ledelsen informert om hvem som jobber med å organisere arbeiderne. De vet sikkert hvem som er med i kooperativet og hvem som ikke er det. Derfor blir folk redde for at det skal føre til problemer at de er med. Når vi har streiket har de brukt noe av den samme framgangsmåten. Streikebrytere får høyere lønn enn oss andre. Heldigvis er det snakk om et mindretall, og de fleste er solidarisk med arbeidskameratene sine.

Det er lørdag og de fleste har fri dagen etter. Som i Norge brukes lørdagskvelden til å slappe av og feste. Deni (26) kommer innom med et par flasker tuak, billig sprit produsert i bakgårdene i Cileungsi. Han er medlem av kooperativet og jobber på Lintek, en indonesisk bedrift som produserer emballasje.

– Det er bra at Deni er med selv om de fleste av medlemmene er kvinner, sier Tutut. På vår fabrikk tjener menn mer enn kvinner. Begrunnelsen er at menn må betale husleie for hele familien. Det er ganske rart siden kvinnene enten er enslige eller i praksis fungerer som familieførgere. På jobben min er vi 600 arbeidere, og av dem er bare femten menn! Veldig mange av de gifte kvinnene må forsørge både mannen og barna fordi han er arbeidsløs. I det siste har det blitt situasjonen for veldig mange siden nesten alle bygningsarbeidere mistet jobben da denne krisa kom. Da kom de tilbake fra byggeplassene uten jobb og uten penger.

Kooperativet er tilknyttet Yayasan Maja Bersema (organisasjonen for gjensidig framgang) som er et nettverk av opposisjonelle og fagforeningsaktivister. De utgir magasinet Cerita Kami, med artikler om organisering, arbeiderrettigheter og økonomi.

– Vi håper at vi kan klare å starte fagforeninger her i Cileungsi, sier Romelah. Hun forteller at en gruppe de har kontakt med i Bandung har startet en fagforening for arbeidere i elektronikk-industrien. Det er en inspirasjon for oss, men hvor langt vi kan komme her er jeg usikker på. Vi er bare 145 stykker, og vi har ingenting. Men er det noe arbeidet med kooperativet har lært meg så er det at vi må være modige. Ingenting kommer av seg selv, og hvis vi ikke forsøker, vil vi heller ikke oppnå noe.



PRAMOEDYA ANANTA TOER

«Av og til tenker jeg på å trekke meg tilbake for jeg har allerede gjort min plikt for Indonesia. Først som soldat i frigjøringskrigen og i koloniherrernes fengsler. Seinere for kommunistpartiets kulturorganisasjon som førte til fjorten år i Suhartos fangeleire. Men gammel vane er vond å vende. Jeg skriver fortsatt, og til jeg dør vil jeg bruke mine evner for mitt fedrelands frihet».

Av Joakim Hauge

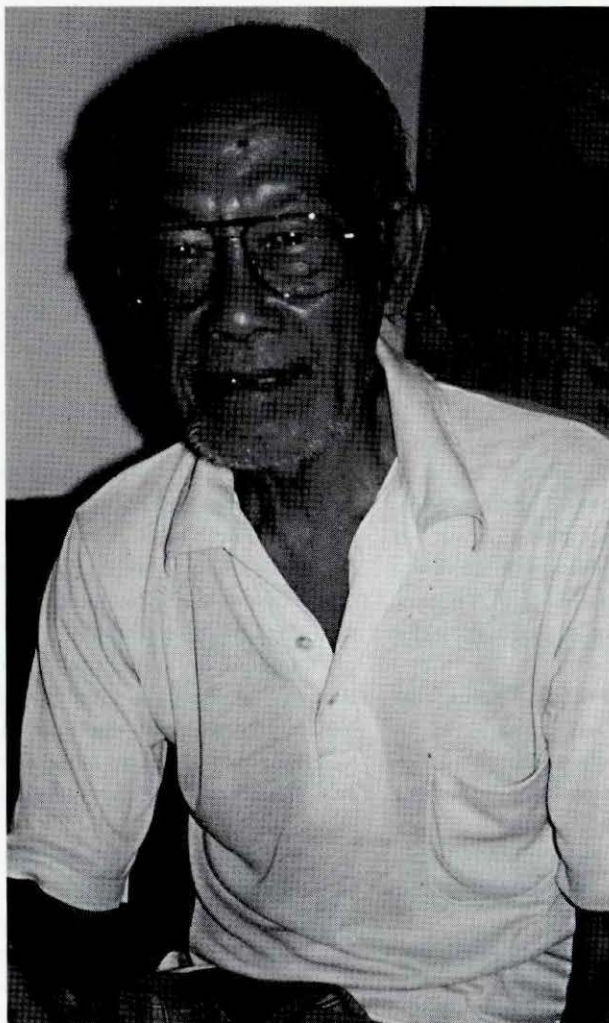
Pramoedya Ananta Toer (73) er Indonesias mest berømte og kontroversielle forfatter. Sitt forfatterskap har han viet Indonesias vei mot frihet og uavhengighet. Før militæret tok makten i 1965 tok Pramoedya del i den revolusjonære kulturkampen ledet av kommunistpartiets kulturorganisasjon LEKRÁ (se boks). Han unnslopp massakrene etter Suhartos kupp, men ble arrestert og tilbragte over ti år i en arbeidsleir på øya Buku. Her skrev Pramoedya noen av sine mest kjente romaner. I hans hjem i utkanten av Jakarta møtes unge og gamle forfattere, opposisjonelle og folk som jobber med utgivelse og distribusjon av bøkene hans. Praten og diskusjonene går høyt og hardt i Pramoedyas stue, og en jevn strøm av folk er innoom i løpet av kvelden. Det røykes indonesiske kretek-sigaretter som fyller rommet med en spesiell lukt av kryddermellik. Pramoedya skjenker te til gjestene, og fortidens og nåtidens politiske begivenheter diskuteres. Historiene er mange, og forsamlinga lytter interessert når forfatteren begynner å fortelle om begivenhetene som førte til at han havnet i Suhartos fangeleire.

Imperialismaktene bak Suharto

Pramoedya har alltid vært en gløddende anti-imperialist. Han var på 50-tallet aktiv i solidaritetsarbeidet med de afrikanske kolonistatenes frigjøringskamp, og som president i «Kongressen av Afro-Asiatiske forfattere» samarbeidet han nært

med det store afrikanske eksilmiljøet i Indonesia.

kommunistpartiet. Her ligger årsaken til Indonesias tragedie, sier han. Pramoedyas neste bok handler nettopp om de vestlige stormaktenes spill for å bringe sin mann, general Suharto, til makten i Indonesia. Han forteller at voldsbølgen som sveipet over landet i etterkant av generalenes maktovertakelse var godkjent og regissert av USA og Storbritannia. -Britiske agenter satte i scene dette «kuppforsøket» fra kommunistpartiet som banet vei for Suharto. Bak Suhartos bødler stod Washington og London og trakk i trådene.



Pramoedya Ananta Toer

- Lite visste vi da om hvor hardt vi ville bli rammet. Presidenten på den tiden, Soekarno, gikk kraftig ut mot imperialismaktene. USA og Storbritannia bestemte seg derfor for å fjerne Soekarno og knuse

Uten legitimitet

Forfatteren har i dag en sterk posisjon ovenfor myndighetene. Han har valgt å nekte å forholde seg til regjeringen og militæret. Formelt har han, som de fleste tidligere politiske fanger, plikt til å melde seg for militæret en gang i måneden. I tillegg har han forbud mot å forlate Jakarta.

-Jeg nekter å forholde meg til dem fordi regimet har ikke ett fnugg av legitimitet, slår han fast. Pramoedya har ikke møtt opp på politistasjonen på mange år, og han reiser hvor det passer ham. På grunn av den store internasjonale opp-

merksomheten rundt hans forfatterskap har myndighetene valgt å se gjennom fingrene med disse bruddene. Politikken er at hvis representanter for regimet vil ha han i tale kan de komme til han, og ved

noen anledninger har de gjort nettopp det. Da høyesterett ville avhøre han i 1988 tropet dommerne opp i Pramoedyas stue og ba tynt om å få snakke med ham.

- Jeg sa til dem det samme som du får høre: Dette fascistiske styret som i samarbeid med imperialistene undertrykker og utbytter oss eier ikke legitimitet, og derfor stiller jeg meg likegyldig til hva de måtte mene om det jeg skriver.

Ulovlige romaner

Flere demokratiaktivister har blitt dømt til fengselsstraff på inntil 8 år for å ha distribuert Pramoedyas bøker. Det har ikke lagt en demper på interessen for hans forfatterskap, og en som arbeider med å få trykket opp romanene forteller at de har problemer med å dekke etterspørselen. Ikke overraskende er distribusjonen størst blant studenter og andre intellektuelle, men gjennom opposisjonens fagforeningsnettverk spres bøkene også til industriarbeidere. To av hans mest kjente romaner «The Human Earth» og «Child of All Nations» ble skrevet mens han satt i fangenskap på Buru. Den er et kraftig oppgjør med president Suharto, og ble umiddelbart forbudt etter utgivelsen på begynnelsen av 80-tallet. Hans siste roman «Stream from the North» er den eneste som ikke har blitt forbudt i Indonesia. Pramoedyas forklarer det med at det ikke er en utpreget politisk roman, og

bemerket at militæret sikkert har slitt fælt for å finne et påskudd for å forby den. Det internasjonale forfattermiljøet har engasjert seg for Pramoedyas, og han er æresmedlem i den internasjonale PEN-klubben. Han har også blitt nominert til Nobelprisen i litteratur flere ganger.

Global opprør mot kapitalen

Pramoedyas forteller at han for en tid tilbake hadde en besøkende fra USA som ønsket å diskutere politikk med ham.

- Jeg tror han synes jeg var håpløst gammeldags, og han gjentok hele tiden at globaliseringen av kapitalen ikke kan stoppes. Han sa til meg: «Hvorfor fortsette å kjempe mot kapitalismen? Den har allerede vunnet!» Slik ser jeg det ikke, sier han og tenner en ny kretek-sigarett.

- Amerikaneren har rett i at i dagens situasjon kan ikke globaliseringen av kapitalen stoppes. Men mitt svar er ikke å godta kapitalismen. Vi må forholde oss til globaliseringen og bruke den i kampen mot undertrykking og utbytting. Mitt svar er globale masseaksjoner mot kapitalen. Aldri før har betydningen av internasjonalt samhold og samarbeid for å knuse imperialismen vært større. Veien å gå er ikke å gi opp, men tvert i mot å opprettholde og styrke det globale opprøret mot de umenneskelige forholdene for verdens fattige.

LEKRA: POETER OG DRAGDRONNINGER FOR REVOLUSJON

Det indonesiske kommunistpartiet PKI drev en omfattende kulturkamp gjennom kulturorganisasjonen LEKRA (Lembaya Kebudayaan Rakyat). Organisasjonen bestod av et stort antall kunstnere, forfattere, poeter og skuespillere. Hai Djun Oey var parlamentsmedlem og ledet LEKRA fram til 1965. Han satt deretter ti år i fangeleir på øya Buru sammen med forfatteren Pramoedyas. Oey forteller at målet var å skape kultur av og for folket som mobiliserte til kamp mot overklassen og imperialismen. Valgkampene ble gjort til folkefestivaler, og Indonesias rike drag-tradisjon ble flittig benyttet. Grupper med dragartister turnerte på landsbygda med humor som sitt viktigste våpen. Drag-dronningene framførte politiske stykker hvor de parodierte overklassens livsstil og satte søkelyset på fattigdom og klassekamp.

THE PRAMOEDYA ANANTA TOER PAGE

Mer informasjon om Pramoedyas finner du på internettadressen <http://www.access.digex.net/~bardsley/prampage.html> Denne hjemmesida inneholder intervjuer med forfatteren, biografi, bibliografi og artikler og essays skrevet av Pramoedyas selv.

MARISNAH

I mai 1993 forsvant den 25 år gamle fagforeningsaktivisten Marisnah fra sitt hjemsted på Øst-Java. Hun ble senere funnet død. Før hun ble drept hadde hun blitt torturert og voldtatt.

Omstendighetene rundt hennes død og etterforskningen av drapet peker mot at militæret planla og utførte ugjerningen. Som i så mange andre lignende saker i Indonesia har ingen blitt stilt for retten for drapet. Amnesty International arbeider for å legge press på indonesiske myndigheter for at de ansvarlige skal bli brakt for retten.

I dag, fem år etter sin død, er Marisnah blitt en legende. For mange fagforeningsaktivister og opposisjonelle er hun en viktig inspirasjonskilde og et symbol på undertrykkingen av arbeidsfolks rettigheter. Skuespilleren Ratna Sarumpaet har laget monologen «Marisnah manguggat» (Marisnah anklager). Stykket har blitt meget populært, men i flere byer har militæret stoppet oppsetningen.

Begrunnelsen har vært at arrangørene ikke har innhentet de nødvendige tillatelsene, men Sarumpaet kan dokumentere at papirene er i den skjønneste orden.



Maleri av Marisnah

Distributøren

Bambang Subono er en av mange som har måttet gå i fengsel for å distribuere bøker av Pramoedya Ananta Toer. I dag er han sekretær i menneskerettighetsorganisasjonen La Pasip. Der arbeider han med kampanjer for politiske fanger og nedrustning.

Av Joakim Hauge

I 1988 var Bambang Subono student ved et av Jakartas universiteter. I forbindelse med studiene ble han trukket med i motstandsarbeidet, og en av hans oppgaver var å distribuere Pramoedyas bøker blant studentene. Så ble han angitt av en tyster, arrestert og tiltalt for distribusjon av forbudt litteratur. Dette er en alvorlig forbrytelse i Indonesia. Subono ble straffet med seks år i fengsel. Han forklarer den lange straffen med at det er konkurranse mellom dommerne om å slå hardt ned på politiske «forbrytelser» for å innynne seg hos sine overordnede. En annen dommer skjøt gullfuglen da han dømte en annen distributør av Pramoedyas bøker til åtte års fengsel. Belønningen var en utnevnelse til general, en tittel som kommer godt med på CVen i et militærdiktatur.

På fangeøy

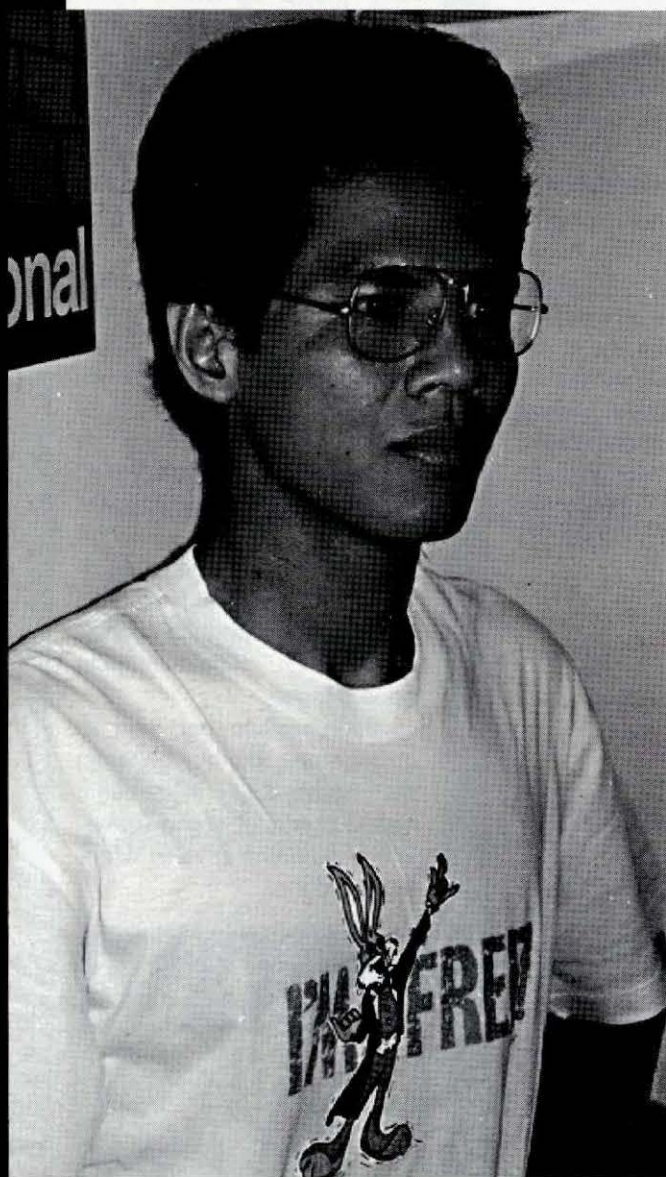
Straffen sonet han i et fengsel i Yogyakarta på Sentral-Java. Fengselet hadde en egen fløy for politiske fanger hvor de ble holdt isolert på eneceller. Subono og en annen fange var studentaktivister, mens resten var medlemmer av militante islamske grupper. I løpet av soningstiden ble det bestemt at Subono og den andre studentaktivisten skulle overflyttes til en

fangeøy i øygruppa Nusa Tenggara. De fryktet en alvorlig forverring av soningsforholdene siden venner og slektninger ikke lenger kunne holde kontakten med dem. Subono og hans kamerat ble overflyttet, men store studentdemonstrasjoner og delegasjoner til myndighetene i Jakarta tvang militærmyndighetene til å hente dem tilbake til Yogyakarta.

Fortsatt opposisjon

I 1994 ble han satt fri og har fortsatt å arbeide i opposisjonsbevegelsen. Han er aktiv i menneskerettighetsorganisasjonen La Pasip som han var med på å starte i 1996. Om deres aktivitet forteller han at de først og fremst forsøker å arbeide med kampanjer. De har satt søkelyset på opprustning, og tok initiativ til en kampanje for å få Indonesia til å signere avtalen om å forby

landminer. Indonesia signerte avtalen på minekonferansen i Oslo, og det var en overraskelse for fredsaktivistene. La Pasip jobber også med politiske fanger og organiserer innsamlinger for å skaffe fangene nødvendig mat og medisiner. De planlegger nå en kampanje for å få satt fri de 32 siste fangene som har vært fengslet siden kuppet i 1965.



Bambang Subono - i fengsel for å distribuere skjønnlitteratur

MUCHTAR PAKPAHAN

En av de mest kjente fagforeningslederne som sitter fengslet i Indonesia er Muchtar Pakpahan. Han kommer fra en bondefamilie, men utdannet seg til jurist. Utdannelsen brukte han til å forsvare arbeidere og bønders rettigheter. I 1992 var han en av initiativtakerne for å opprette den uavhengige fagforeningen SBSI. Etter en rekke opptøyer mot regimet i 1996 ble Pakpahan fengslet. Hans sak har vakt oppmerksomhet verden over, men mange i Indonesia er skeptiske til SBSI og Pakpahan. Han blir støttet av store amerikanske og europeiske fagforeninger og mange indonesiske opposisjonelle mener han har for nære bånd til den vestlige verden. Den internasjonale kampanjen for løslatelse av Pakpahan finner du på: <http://cleanclothes.org/1/pakpan.htm>

Kamp mot imperialismen i

AUST-TIMOR

Folket i Aust-Timor har alltid vore offer for framande makter som ynskjer kontroll over landet. I dag kjempar dei mot det indonesiske militærregimet som har okkupert Aust-Timor.

Av Espen Løkeland-Stai

I 1975 invaderte Indonesia Aust-Timor. Den påfølgande okkupasjonen er ein av dei blodigaste verda nokon gong har sett. Berre i løpet av dei fyrste to åra mista 200 000 menneske livet, opp mot ein tredjedel av folket. Folkemordet var i gong.

Delt av kolonimaktene

Før den indonesiske okkupasjonen var den austlege delen av Timor ein portugisisk koloni. Den vestlege delen var okkupert av Nederland. Aust-Timor med sine 700 000 innbyggjarar var delt og splitta frå den vestlege delen av kolonimaktene i området.

Når Nederland vart tvunge til å gje Indonesia sjølvstyre fall Vest-Timor under indonesisk kontroll, medan Aust-Timor rista av seg kolonimakta Portugal og vann sjølvstyre i 1975. Indonesia lot det ikkje gå noko tid frå sjølvstende-erklæringa før dei gjekk til aksjon på hausten 1975 for å ta kontrollen over Aust-Timor.

Invasjonen i 1975

I 1975 vart titusenvi av indonesiske soldatar satt i land på Aust-Timor. Tida som fulgte var prega av bomberegner, brenning av timoresiske landsbyar og avlingar som skapte ein flyktningestraum på fleire hundre tusen. Folket på Aust-Timor vart sakte men sikkert sulda til lydnad.

Motstandskamp

I 1996 vart Biskop Carlos Belo og José Ramos Horta tildelt nobels fredspris og verda sine blikk vart retta mot overgrepa i Aust-Timor. Båe fredsprismottakarane sto der som representantar for motstandsørsla i Aust-Timor. Trass i at det var fyrste gong motstandsørsla i landet fikk brei

merksemd i media verda over er ikkje motstandskampen i Aust-Timor noko nytt. Både før og gjennom heile den indonesiske okkupasjonen har folket i Aust-Timor organisert seg politisk og militært for å gjera slutt på okkupasjonen av landet. Den mest kjente delen av motstandsørslen i dag er Fretelin som med brei støtte erklærte det uavhengige Aust-Timor i 1975 før dei var knust av dei indonesiske styrkene som hærsette landet.

FN-fordømming

Trass i at vesten, anten stilltiande eller meir ope gjennom våpensal, heile vegen har stått bak Indonesia medan dei har slakta ned og undertrykt folket i Aust-Timor har FN reist kravet om fridom for Aust-Timor, og attendetrekking av dei indonesiske styrkene. Kravet har blitt møtt med ei kald skulder frå styresmaktene i Indonesia som har haldt fram med å flytta tusenvis av menneske til øya, og freista på alle måtar å halda på makta over området.

Ikkje alle har vore like glade for at Aust-Timor har fått støtte frå FN. USA har alltid arbeidd for at saken ikkje skulle koma opp på FN sin dagsorden. Med seg har dei hatt støttespelarar som Noreg som har labba bak USA og logra med halen.

Imperialisme i Aust-Timor

Trass i at folkemordet i Aust-Timor er et av dei verste verda har sett har altså vesten stilltiande godteke blodbadet. Kanhenda er det ikkje så rart. Indonesia og Aust-Timor er millom dei viktigaste ressursområda i verda i dag. Vestlege investorar slosst om kontraktene som kan sikra dei tilgang til råvarane i området. Den norske staten heng med, med Statoil som har byrja oljeboring utanfor den timoresiske kysten, og andre norske selskap som kjempar om kontraktar med dei indonesiske styresmaktene.

Så veit vi det. Folket på Aust-Timor er offer, ikkje berre for indonesisk imperialisme, men for vestleg imperialisme. Dei er offer for norsk imperialisme. Kva vi gjer med det er ikkje uviktig. Vi må t.d. syna at oljefondet berre er ein bløff som slettes ikkje skal sikra velferden for framtidens eldre i Noreg, men derimot finansiera Statoil og andre norske selskap sine røvetokter m.a. i Aust-Timor.

AUST-TIMOR 1509-1998

1509-1974: Aust-Timor var ein portugisisk koloni.

1633: Dei fyrste portugiske nybyggjarane slo seg ned på Aust-Timor.

1769: Portugal etablerer Dili som hovudstad for Aust-Timor.

1910: Den fyrste store oppreisten mot portugisisk styre blir brutalt slått ned etter 18 månadar.

1924-1945: Japan okkuperer Indonesia og driv Portugal ut av Aust-Timor.

17. aug., 1945: Indonesia proklamerer sjølvstende frå Nederland. Frigjeringskrigen byrjar. Aust-Timor ligg framleis under portugisisk styre.

Aug. 1945: Folket på Aust-Timor byrjar ein omfattande oppreist mot det portugisiske styret. Oppreisten blir brutalt slått ned.

Sep.-Oct. 1974: Dei fyrste forhandlingane mellom Indonesia og Portugal om dekolonisering av Aust-Timor blir haldne.

Mai-Nov. 1974: Fem politiske parti blir organiserte på Aust-Timor i førebuinga til sjølvstende.

29. nov. 1975: Portugal proklamerer seg som den administrerande makta over Aust-Timor.

17. juli 1976: President Suharto i Indonesia proklamerer formelt Aust-Timor som Indonesia sin provins nr. 27.

12. november 1991: Indonesiske soldatar massakrerer meir enn 200 menneske i Aust-Timor sin hovudstad Dili.

1. oktober 1994: Investeringsavtale mellom Noreg og Indonesia trer i kraft. I avtaleteksten anerkjennes okkupasjonen av Aust-Timor.

1996: Biskop Carlos Belo og José Ramos Horta blir tildelt Nobels Fredspris. Verda sine auge blir retta mot undertrykkinga i Aust-Timor. Stoltenberg reiser til Indonesia i lag med norske investorar.

INFERNO I REGNSKOGEN

Indonesias regnskog forsvinner i et alarmende tempo. Enorme branner som har herjet siden sommeren 1997 har ført til at takten på utryddelsen av regnskogen har steget enda et hakk. De ansvarlige for katastrofen er plantasjeiere og store tømmer-selskap som setter fyr på skogen for å rydde land og komme fram til tømmeret.

Av Joakim Hauge

Høsten 1997 lå røykteppet tett over store deler av Sørøst Asia. På den malaysiske delen av Borneo forberedte myndighetene å evakuere 1,9 millioner mennesker. Flere mennesker omkom av røyken som i de verste områdene tilsvarte å røyke 80 sigaretter om dagen. Hva konsekvensene av røyken er for befolkningens helse på lang sikt er usikkert. Store områder uerstattelig tropisk regnskog har allerede blitt ødelagt, og brannene fortsetter å herje på Sumatra og Kalimantan, den indonesiske delen av Borneo. De som rammes hardest av miljøkatastrofen er skogens opprinnelige innvånere: urbefolkningen. Med skogen forsvinner livsgrunnlaget, og dermed selve basisen for kultur og levestett.

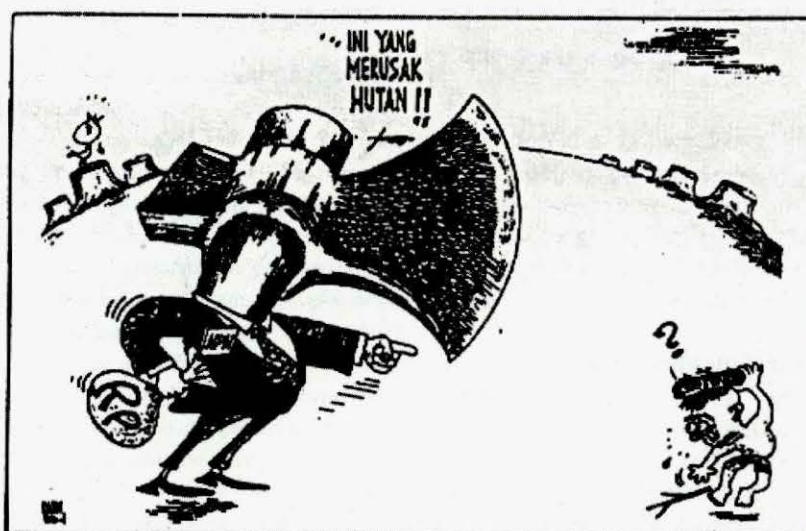
Hvem brenner skogen?

Det indonesiske regimet forsøkte lenge å legge skylda for skogbrannene på værfe-nomenet El Niño, og at monsunregnet ute-ble. Nomadiske urbefolkningsgrupper som vandrer fra sted til sted og brenner mindre områder for å dyrke har blitt for-søkt gjort til syndebukker. Til slutt måtte

presidentens golfkamerater for miljøkri-minalitet skal godt la seg gjøres i et av verdens mest korrupte land.

Svarte framtidsutsikter

Indonesia har tilbake rundt 100 millioner hektar tropisk regnskog, og er et av lande-ne i verden med mest uberørt skog. Hvert år forsvinner 1 million hektar som følge



"That's who's destroying the forests"

myndighetene innrømme at tømmer- og celluloseselskapene måtte ta mesteparten av ansvaret for katastrofen. Skogbruksdepartementet offentliggjorde i september 1997 en liste over 176 selska-per som ikke overholdt forbudet mot å brenne skog. Det departementet unnlot å nevne var at en rekke av selskapene eies av folk i maktapparatet, hæren og presi-dent Suhartos familie. Dette gjør det van-skelig å straffe bakkemennene. Å fengsle

av hogst og «normale» branner. Tallet for 1997 ligger derfor enda høyere, og hvis brannene fortsetter i samme tempo ser det svart ut for Indonesias skoger. Dette må cellulose- og papirindustrien ta hovedan-svaret for. Bransjen er i sterk vekst i Indonesia og norske aktører er involvert som leverandører til celluloseselskapene (se artikkel om Kværner).

OPPRØR I AUST-TIMOR

På 90-talet braut det ut ei rekke opprør på Aust-Timor som vart slått ned med brutal hand av dei indonesiske styre-smaktene. Dette er to av opprøra og korleis dei vart møtt.

Januar 1994: Det braut ut opprør i forstadar til Dili og i byen Bacau etter at ein indonesar stakk ned ein austtimo-resar på nyårsdagen. Minst 5 menneske vart drepane under desse opprøra.

Oktober 1995: Indonesiske styresmakter arresterte 120 ungdommar for å ha gjort opprør mot indonesisk styre. Indonesiske tryggleiksstyrker marsjerte gjennom forstadane i Dili på jakt etter opposisjonelle. «Dei kom hit og ropte 'kom ut, austtimoresiske hundar'. Eg så det med mine eigne auge når dei tvang seg med makt inn i naboen sitt hus og tok med seg 14 ungdommar», sa ein austtimoresar etterpå.

SKOGBRANNENE PÅ SUMATRA:

Med Kværner i buskene

Kværner er storlevertandør av celluloseanlegg verden over, og har for øyeblikket ikke mindre enn tre store oppdrag på Sumatra i Indonesia.

Av Morten Rønning (NorWatch)

De tre selskapene Kværner betjener står på indonesiske myndigheters liste over de som står bak de store skogbrannene som har rasert regnskogen i landet. Disse selskapene ligger samtidig i alvorlige konflikter med lokalbefolkningen. Kværners kontrakter er til sammen verdt nesten 1,2 milliarder kroner. Kværner anser selv at de ikke har noe ansvar overfor situasjonen i Indonesia.

Raserer regnskogen

Kværners finske selskaper Kværner Pulping Oy Power Division og Tampella Power Oy har store leveranser av utstyr til

indonesiske cellulosefabrikker på øya Sumatra. Kværner Pulping bygger et av verden største gjenvinningsanlegg for kjemikalier for PT Indah Kiat Pulp and Paper i Riau-provinsen. Tampella Power, som Kværner kjøpte opp i 1996, leverer kjemikalie- og energigjenvinningsanlegg til PT Tels nye anlegg på Sør-Sumatra og to gjenvinningskjeler til PT Riau Andalan. Alle de tre selskapene står på lista over de selskapene indonesiske myndigheter pekte ut som ansvarlige for brannene som har rasert store deler av regnskogen på Sumatra. Selskapene som opererer i Riau-provinsen, PT Indah Kiat og PT Riau Andalan, fikk sine tømmerrettigheter suspendert 3. oktober 1997, da de ikke kunne dokumentere at de ikke stod bak brannene. I tillegg driver cellulosefabrikkene lokalbefolkningen vekk fra sine tradisjonelle områder, og tar fra dem muligheten til å livnære seg i skogen.

Det er vel ikke vårt ansvar?

Paul Emberly, visepresident i Kværners

informasjonsavdeling i London, er overrasket over å bli koblet til skogbrannene i Indonesia:

- Kværner tar et globalt ansvar for all sin virksomhet. Men i denne saken burde du ærlig talt snakke med kundene våre i Indonesia, ikke oss. Vi kjenner til problemstillingene knyttet til skogbrannene, men det er ene og alene celluloseselskapenes ansvar å opptre korrekt.

Tor Traasdal, daglig leder i Framtiden i våre hender, kommenterer Kværner rolle slik:

- Jeg kan ikke skjønne at Kværner kan være bekjent av kunder som opptre så grovt uansvarlig med hensyn til miljø og menneskerettigheter. Det holder ikke lenger å si at «dette er ikke vårt bord». Med Kværners tyngde og renommé burde de legge press på brukere av deres utstyr slik at et minimum av etikk og miljøhensyn kommer på sin plass.

Morten Rønning arbeider for NorWatch, som tidligere har hatt Rønnings artikler på trykk.

«Semi-nomadisk jordbruk bør utryddes fordi det er mot vår policy å gjenplante skog og bevare miljøet»

President Suharto til The Jakarta Post i 1991 om fordrivingen av innbyggerne ved PT Tels fabrikk.

KVÆRNERNS KUNDER:

PT Tel

PT Tel bygger en av Sørøst Asias største cellulosefabrikker på Sumatra. Selskapet har allerede utryddet store deler av skogen i tømmerkonsesjonen på 300.000 hektar. Byggingen av fabrikkene har fordrevet innbyggerne i fem landsbyer, og myndighetene har satt kompensasjonen til 25% av innbyggernes krav. De som har nektet å selge har kommet i konflikt med militæret.

PT Indah Kiat

Driver to fabrikker i Perawang på Sumatra. Selskapet har hogstkonsesjoner på 300.000 hektar, men det er ikke tilstrekkelig for fabrikkenes behov. PT Indah Kiat har de siste årene blitt ilagt bøter på 10 millioner kroner for rovhogst. Prawang- og sakaifolkene har blitt fordrevet fra sine tradisjonelle områder av PT Indah Kiat som også har fordrevet mindre gummiplantasjeeiere. Selskapet står bak omfattende forurensning av Siak-elva, og både lokalbefolkningen og myndighetene har klaget på luftforurensning fra fabrikkene.

PT Riau Andalan

Eier cellulosefabrikken Riaupulp i Riau-provinsen på Sumatra. Selskapet har siden 1995 ryddet minst 20.000 hektar skog. Fabrikkene utvider nå produksjonen, og følgelig vil rydningstakten øke. Innbyggerne i landsbyen Desiki har gått til sak mot PT Riau Andalan for deres opptreden i tvisten om retten til landområdene. Saken er klaget inn for den nasjonale menneskerettighetskommisjonen.

Norsk imperialisme

PÅ OKKUPERT JORD

Noreg har godkjend okkupasjonen av Aust-Timor. Noreg har vore ein pådrivar for å få Timor-saka fjerna frå sakskartet i FN. Attom dette ligg norske imperialistar sine økonomiske interesser.

Av Espen Løkeland-Stai

Då biskop Carlos Belo og José Ramos Horta vart tildelt Nobels Fredspris i 1996 var Gro Harlem kjapt ute i media. - De to har gitt viktige bidrag til arbeidet for en fredelig løsning på Øst-Timor konflikten, sa ho. Det er meir enn ein kan si om Gro og den norske staten sjølve. Attom svulstige fredspris-festtaler finn vi økonomisk samarbeid med ei av verdas blodigaste okkupantmakter: Indonesia.

nom bilete frå Santa Cruz-massakren, kor over 200 sivile vart slakta ned i Aust Timors hovudstad Dili. Massakren 12. november var opptakta til ei rekke massakrar kor over 400 demonstrerande studentar vart meia ned.

To veker etter Santa Cruz-massakren underteikna dåverande olje- og energiminister Finn Kristensen ei investeringsavtale med Indonesia under namnet «Avtale mellom Norge og Indonesia om gjensidig freimne og beskyttelse av investeringer». I tillegg til å sikra seg investeringstilgang sikra staten seg med avtala militær hjelp frå Indonesia dersom norske investorar skulle bli sinka i arbeidet sitt av t.d. aksjonerande aust-timoresarar. Når den norske staten ved Kristensen underteikna denne avtala gav dei si godkjenning til Indonesia sin okkupasjon av Aust-Timor.

Noreg stør morderane

I den engelske avtaleteksten, som er den bindande, godkjenner Noreg Indonesia sine grenser på fylgjande måte: «The republic of Indonesia as defined in its laws...». I indonesisk lov er Aust-Timor inkludert som ein del av den indonesiske republikken. I den norske utgåva av dokumentet er uttrykket «som definert i Indonesia sine lover» utelatt. Den norske staten har laga seg ei utgåve til bruk for norske investorar i Indonesia og ei til bruk for opinionen her heime. Dokumentet vart gjeldande frå 1. oktober 1994.

Ikkje nok med at avtala gjorde den norske staten til ein viktig støttespelar for

okkupasjonsmakta Indonesia. Avtala var, og er, i strid med internasjonal lov. FN har aldri akseptert okkupasjonen av Aust-Timor, men derimot gjennom fleire resolusjonar frå generalforsamlinga i FN krevd sjølvråderett for Aust-Timor. Under desse røystingane i generalforsamlinga har Noreg latt være å røysta.

Ikkje berre ville ikkje Noreg røyste for ein FN-resolusjon som fordømte okkupa-

sjonen, seinare arbeidde Noreg aktivt for å få Aust-Timor krigen ut av generalforsamlinga. Noko dei klarte gjennom den norske FN-ambassadøren Tom Vrålsen.

Jens får blod på henda...

I dei seinare åra har Noreg oppretta fleire avtaler med Indonesia. Tidleg i 1996 var Gro H. Brundtland heidersgjest hjå okkupantregimet. Med seg hadde ho eksportrådet, Kværner, Hydro, Dyno, Statoil, Saga, Oceanor, Rederiforbundet, Veritas og Statkraft. Nokre månader seinare, i oktober 1996, reiste Jappe-Jens (Stoltenberg) ned i spissen for ein norsk delegasjon. Begge kom heim i lag med glisande norske investorar med millionkontraktar i dokumentmappene. Ocaenor frå Trondheim kom heim med ein kontrakt på 100 millionar i oljesektoren.

Frå 1990-95 eksploderte norsk handel med Indonesia. Importen vart dobla frå 154,3 millionar kroner i 1990 til 307,8 millionar kroner i 1994. Eksporten auka frå 70 millionar til 183 millionar i same periode. Det som har interessert dei norske investorane er indonesiske naturressursar. På 70-talet vart det funne olje på Aust-Timor, noko som var ein av årsakane til invasjonen frå Indonesia. Desse naturressursane ynskjer Indonesia å utnytta, m.a. gjennom å la Noreg og andre vestlege land investera i området.

Motstand!

Pengane frå Noreg sin handel med Indonesia går til krigføringa på Aust-Timor. Den norske regjeringa veit det. Men ingenting skal stå i vegen for profitten til norske storselskap.

Noreg er ei imperialistmakt som i stendig større omfang utbytter og ranar ressursar frå folk kring heile kloden. Det er til slike formål «oljefondet» er tenkt, milliardane frå verdiskapinga i Noreg skal gå til å auke statleg og privat kapital gjennom imperialistisk plyndring. Det er på tide at folk vaknar frå den falske draumen om Noreg som eit «snillare» land enn dei andre. Den norske staten er ein søkkrik og aggressiv imperialist, og det må folket i Noreg setja ein stoppar for.



To gode venner: Gro og Suharto

Eit folkemord

Etter frigjeringa frå kolonimakta Portugal i 1975 vart Aust-Timor okkupert av Indonesia. Denne okkupasjonen var starten på eit folkemord som på 20 år har sendt minst 200 000 aust-timoresarar i døden. 12. november 1991 fekk norske TV-sjåarar dokumentert det indonesiske regimet si undertrykking av Aust-Timor gjen-

EAST TIMOR LAMENT

Craggy and forbidding
Rock faces climb out of sight
clung to by stubborn vines
parched meadows roll down
and up toward the clouds
searching more desperately each day
for the face of the mountain
named Mundo Perdido*

Below the land falls slowly toward
Baucau
lethargic island pearl
and the Wetar straits
evaporating into midday below
hills are dotted
with moldy white vestiges
of an Iberian empire
that withered for four centuries
toothless and stubble faced
it clutched its farthest tropical outpost
in drooling dreamy oblivion
I rattle the glass doors
of the Escuela do Reino de Venilale
but they won't let me in
worn schoolbenches of another age
sit idle
while a new generation plays
tentatively
under a solitary tree
in the dusty courtyard
I see only the young

I see no one who remembers
Off the rocky roadside
I peer into crevices
for traces of bones
of tens of thousands
become rock and soil
and sediment
foundation of an unborn nation
softly voices wail on the wind
for someone to honor them
to weep for them
late in the solitude of night
but they cannot be mourned
without proof they existed
the mountain has absorbed the blood
the horror and the tender memory
of mothers and fathers
yielding only piercing silence
and the voices of aimless youth
brash in their defiance
angry at a future
dangled before them
and at once withheld
by grinning Jakarta generals
the cool breeze whispers:
Mundo Perdido

AMVB

* *lost world (east central East Timor)*

SANTA CRUZ-MASSAKREN

12. november 1991 massakrerte indonesiske soldatar meir enn 200 menneske i Aust-Timor sin hovudstad Dili. Massakren var anleis enn mange liknande åtak avdi folk utanfrå tok det heile opp på video. Dei som filma det heile vart arresterte og sendt ut av landet - ein vart drept. Ein av dei overlevande vart seinare intervjuja. Her er hans skildring:

After the killings in the cemetery, I escaped beeing hit. So I pretended to be dead. The soldiers came and searched all the bodies and me, and hit me on the head so that I bled. They threw me with the other bodies onto a pickup truck. They took us to the mortuary, locked the door and went upstairs. Some of my friends were still alive, crying. They were calling out for water. I told them the only water was dirty, so we must pray together. I saw with my very own eyes that among the bodies were children and old people. Suddenly I heard steps approaching and I lay down again, pretending to be dead. Two soldiers came in. One of them picked up a big stone, and the other got a tablet from a jar. They then said out load that if anyone was able to walk they had to stand up. When some of my friends got up, one of them was hit on the head by the soldiers with the stone; he died later. I heard the blows, and it sounded like coconuts cracking as they fall from trees. As they got close to me I stood up so suddenly that the soldiers were taken aback. I told them I was an informer, that I really worked for them. I didn't want to lie, but this saved my life.

AKER BYGGER PÅ ØST-TIMOR?

Aker Maritime utreder for tiden mulighetene for å bygge et offshore-anlegg for gass fra den omstridte delingssonen mellom Indonesia og Australia.

Av Morten Rønning (NorWatch)

I september i fjor var to representanter fra selskapet på Øst-Timor for å vurdere mulighetene for å bygge anlegget der. Aker Maritime har ingen betenkeligheter med å bygge i det okkuperte landet. Utenriksdepartementet har tidligere rådet norske selskaper til å holde seg langt unna oppdrag på Øst-Timor.

Tiga-konsortiet, hvor Aker Maritime eier 10%, utreder flere lokaliseringer for bygging av et såkalt LNG-anlegg for gass for sin australske oppdragsgiver BHP. Sammen med Phillips er BHP operatør på gassfeltet Bayu Undan som ligger i delingssonen i Timor-havet. I denne sonen deles skatteinntektene likt mellom Indonesia og Australia. Avtalen som regulerer sonen er verken godkjent av FN eller Folkerettsdomstolen i Haag.

Anlegget skal bygges på land og deretter taues ut til feltet. Indonesiske medier antar byggingen vil sysselsette ca. 1000 mennesker. I følge indonesiske medier var to representanter fra Aker Maritime i september 1997 i Liquica på Øst-Timor for å se på mulighetene for å bygge anlegget der. Dette bekrefter Aker Maritime.

Vil bygge på okkupert jord

Direktør Knut Borgen i Aker Maritime sier det er naturlig at begge landene i delingssonen ønsker å ta del i næringsutviklingen tilknyttet olje- og gassvirksomheten.

- Vi ligger «bak» BHP i denne saken, og har selv ingen ønsker om hvor et slikt anlegg eventuelt skal bygges, sier Borgen.

- Men har Aker Maritime ingen betenkeligheter med å sette i gang en slik bygging i et okkupert land?

- Nei, vi har ikke gjort noen politisk vurdering i denne prosessen.

- Så hvis BHP peker ut Øst-Timor vil dere bygge der?

- Ja, vi vil kunne gå med på en slik løsning, avslutter Knut Borgen.

STOPP GRUSOMHETENE I ØST-TIMOR

Folket på Øst-Timor er ikke bare offer for Indonesias blodige undertrykking. Bak det indonesiske regimet står vesten og klapper i hendene.

Av Noam Chomsky

Bakgrunnen for situasjonen finner vi rett etter den 2. Verdenskrig, da USA, motivert av egeninteresse, tok på seg ansvaret for det kapitalistiske verdenssystemets sikkerhet. Dette er ikke mine ord, jeg siterer den anerkjente diplomathistorikeren Gerald Haines, som også var sjefshistoriker for CIA.

USA tok ansvaret for sikkerheten til de rike og privilegerte alvorlig.

Japans sørlige imperium

I denne sammenhengen fikk Sørøst-Asia en uhyre viktig rolle, især Indonesia, som var det største byttet.

Indonesia ble kalt «Japans sørlige imperium». Mannen bak denne uttalelsen er George Kennan, en av de store arkitektene bak etterkrigstidas verdensorden og sjefen for det amerikanske stats-departementets politikk-planleggings-avdeling.

Så Japans imperium i sør måtte gjenoppbygges. Med andre ord tok USA på seg å gjenoppbygge Japans kolonialistiske imperie, et imperie USA forøvrig ikke hadde noe å si på før krigen annet enn at de ikke ble gitt privilegert tilgang til det.

Faktisk ble alle verdensdelene tildelt spesifikke roller av planleggerne. For eksempel skulle Afrika «utbyttes», som Kennan uttrykte det. Afrika skulle utbyt-

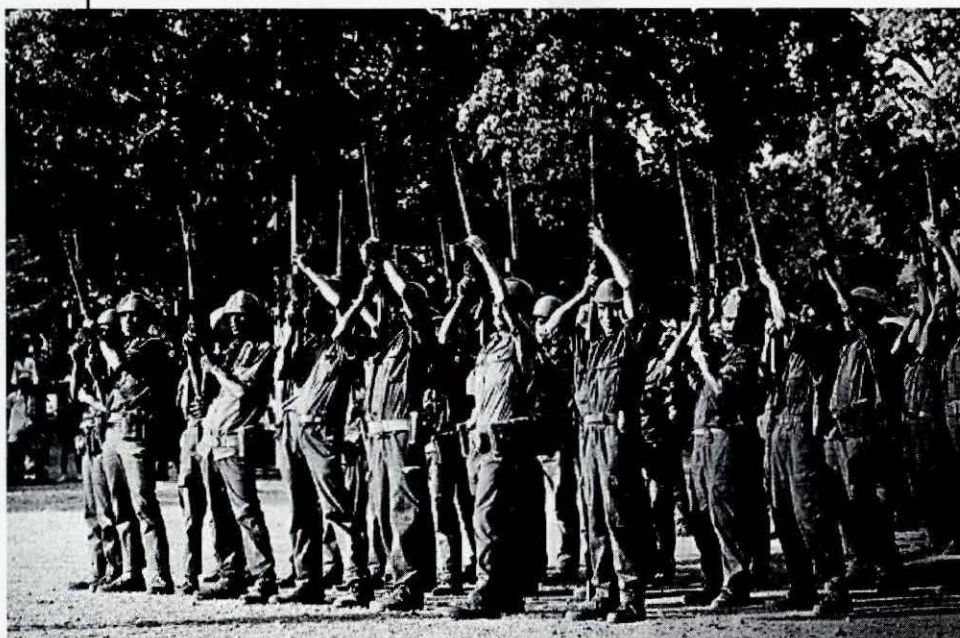
med å bygge opp USA. Timor ble forøvrig nevnt tidlig i planleggingsprosessen - Frankling Delano Roosevelt (tidligere amerikansk president) mente på et tidspunkt at Timor fortjente selvstendighet, men at de ikke måtte være for utålmodige etter å få det. Han foreslo at de skulle vente omtrent tusen år eller noe deromkring.

Kennan sa, på et hemmelig møte, at «En politisk seier for PKI (Indonesias kommunistparti) ville være en infeksjon som kan skylle over hele Sør-Asia»; med andre ord kunne folk andre steder se på en slik seier som en inspirasjon til å forsøke å oppnå en politisk seier. Indonesia-spesialister vurderte mulighetene for en slik seier som ikke urealistisk. Harold Crouch (en spesialist) skriver at «PKI har vunnet stor oppslutning, ikke som et revolusjonært parti, men som en organisasjon som forsvarer de fattiges rettigheter innenfor det eksisterende systemet.» Så dere kan se hva de hadde å stri med.

Forøvrig er Kennans ordvalg - en infeksjon som skyller over området - temmelig vanlig kost. For eksempel beskrev tidligere statssekretær i USA Henry Kissinger det demokratiske Chile som «et virus som kan smitte andre». For dere som er mindre kjent med språkbruken kalles dette «dominoteorien». Det finnes en rasjonell versjon av denne teorien, nemlig at demokrati-viruset, idéen om vellykka selvstendig utvikling kunne ha en smitteeffekt, og det er jo farlig. Når et slikt virus løper løpsk, må du knuse det. I tillegg må du vaksinere andre så de ikke blir skadet, og det skjer jo vanligvis. En god del verdenshistorie vil føye seg inn i dette mønsteret, vil jeg si.

De appellerer til fattigfolk...

I midten av 1958 klagde brødrene Dulles, en av dem statssekretær, den andre CIA-sjef, i en privat samtale over det de kalte «kommunistenes evne til å få kontroll over massebevegelser, noe vi ikke kan kopiere». «I motsetning til oss kan de appellere direkte til massene», sukket President Eisenhower. John Foster Dulles forklarte bakgrunnen for denne urettferdige fordelingen kommunistene hadde på denne måten: «De appellerer til fattigfolk, og har alltid ønsket å plyndre de rike. Det er det store



Gerilja for frigjøring av Øst-Timor: Fretelin

Amerikanske politikere og næringslivsledere utarbeidet sofistikerte verdensomspennende planer der Indonesia spilte en nøkkelrolle. Hovedoppgaven var å gjenoppbygge de rike samfunnene, og da særlig de som ble kalt de «naturlige lederne» eller «store verkstedene», det vil si Tyskland og Japan, som nylig hadde demonstrert sine enorme evner, og som derfor måtte bygges opp igjen, men nå under streng amerikansk kontroll.

tes for å sikre gjenoppbyggingen av Europa, og USA tok over den vestlige halvkule, på bekostning av de gamle kolonimaktene Frankrike og Storbritannia.

Den kommunistiske infeksjonen

Når det gjelder Sørøst-Asias rolle, så var den i følge de daværende Amerikanske planleggerne å hjelpe til med gjenoppbygginga ved å forsyne Japan og Vest-Europa med råvarer, og på samme måte hjelpe til

historiske problemet, og vi har problemer med å selge våre verdier, nemlig at de rike burde plyndre de fattige.» Dette er et PR-problem ingen ennå helt har funnet ut hvordan vi skal løse. Og siden vi ikke kan løse det, er vi tvunget til å benytte oss av våre komparative fordeler på volds- og terror-fronten.

I begynnelsen av 60-åra rådet USA-eksperter sine kontakter i det Indonesiske militæret til å «slå til og feie huset sitt reint» - sitat Gary Parker i Rand-konsernets forsknings-tank for flyvåpenet. USAs Indonesiske allierte hadde forstått de Vestlige verdiene fullt ut, og rensket samfunnet sitt gjennom massakrene i 1965 og 1966 som tok livet av ca. en halv million mennesker og utraderte PKI. Landet ble på kort tid forvandlet til et såkalt «paradis for investorer». Investeringene fra USA med venner skjøt i været, og trusselen om en politisk seier for et parti for fattigfolk ble avverget for lang, lang tid framover. De indonesiske generalene fjernet trusselen om demokrati gjennom et ufattelig massebord som tok livet av et politisk parti som hadde blitt populært ved å forsvare fattigfolk sine interesser, skaffet seg ett av verdens verste menneskerettighets-rulleblad, og sikret sine vestlige investorer enorme rikdommer.

Strategiske interesser

Men det var selvsagt mer særskilte grunner til at Vesten støttet den Indonesiske invasjonen i Øst-Timor. På denne tida var det alvorlig bekymring over skjebnen til det portugisiske imperiet. Mediedekningen av Øst-Timor-konflikten var faktisk ganske stor i USA. Det er kanskje overraskende for mange, men mediedekningen i USA i 1974 og 75 var ganske høy, aviser, radio og TV flommet over med bekymring for Portugal og deres imperium.

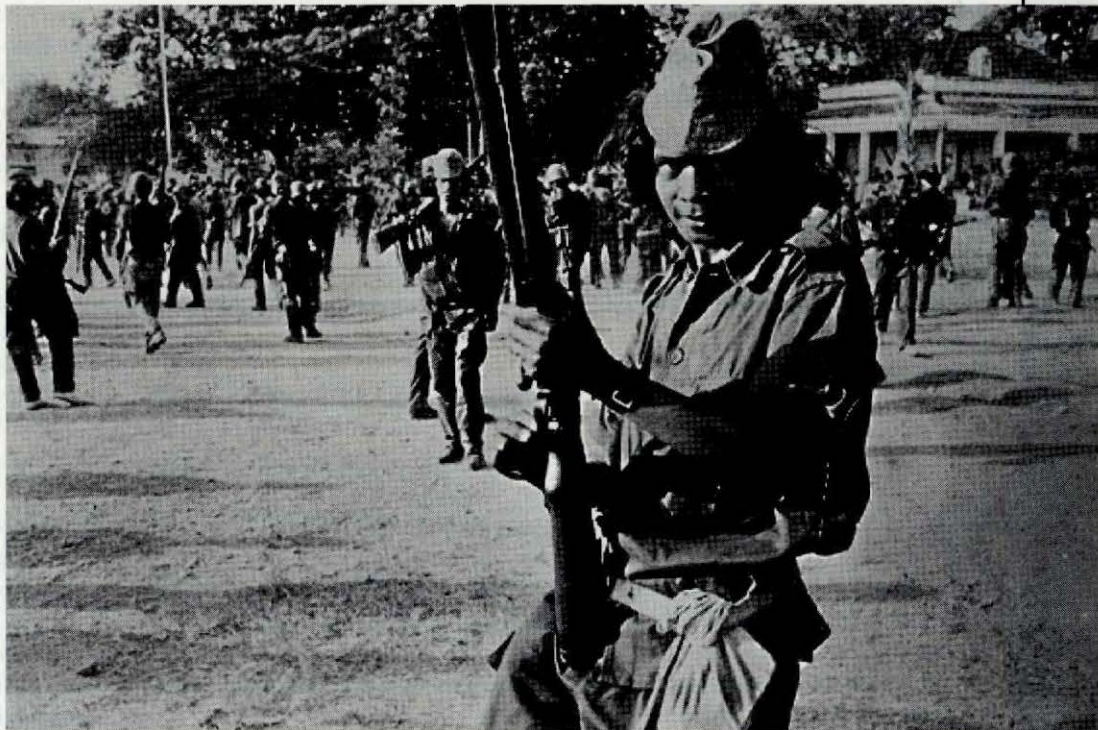
Det er viktig å huske på at det ikke bare var Øst-Timor som ble utsatt for et massivt, vestlig-støttet angrep. Det samme skjedde med Angola og Mosambik, på nøyaktig samme tid.

Det var også strategiske interesser med i bildet. Blant annet var nok USA opptatt av dypvannspassasjer for atomu-

båter. Selv har jeg en mistanke om at når de åpner arkivene - hvis de noen gang gjør det, og jeg ville ikke gjort regning med det hvis jeg var dere - men hvis de åpner arkivene vil vi finne ut at en viktig faktor var den som ble vektlagt av Australias ambasadør i Jakarta, Richard Woolcott i august i 1975, rett før invasjonen - som Australia var fullt klar over kom - som alle var uan-

nomisk levedyktig. Dette er budskapet vi blir gitt av folkene som røver Øst-Timors rike naturressurser.

I sin avhandling om australsk utenrikspolitikk bruker Utenriksminister Evans Timorhav-avtalen som et eksempel på en ikke-militær løsning på et problem - et forbilde hele verden burde følge.



sett hva de sa. I august i 1975, i et berømt telegram som lekket ut, rådet Woolcott Australia til å støtte den nært forestående invasjonen fordi Australia kunne få en bedre avtale om utvinning av oljeressurserne i Timorhavet med Indonesia enn med Portugal eller et uavhengig Øst-Timor. Og det som er bra for energiselskapene er alltid i nasjonens interesse, det er mer eller mindre en vedtatt sannhet.

Den Indonesiske provinsen...

Australias anerkjennelse av Indonesias okkupasjon av Øst-Timor skjedde samtidig som samtalen om oljeutvinningsavtaler startet.

Den avtalen ble faktisk undertegnet i 1989. I realiteten ble den satt ut i livet rett etter Dili-massakrene når Indonesia og Australia sammen begynte å undertegne oljeletingskontrakter med store internasjonale oljeselskaper for å røve oljen fra det avtalen kaller «den indonesiske provinsen Øst-Timor». Den samme provinsen fortjente ikke, som dere kanskje husker, den ufravelige retten til selvbestemmelse fordi, som vi blir fortalt, den ikke er øko-

Ganske imponerende, det er ikke mange folk som kan komme unna med noe slikt. Denne skrekkehistorien kan avsluttes hvis folk i Vesten kan klare å vise bare en liten smule av den integriteten og det motet indonesiske opposisjonelle har vist under forhold som er mye verre enn noen av de vi står ovenfor eller kan forestille oss. Og da nevner jeg ikke en gang det fantastiske motet til timoreserne, et mot som gjør oss alle til skamme, men kanskje spesielt australiere, på grunn av den blodige arven fra 2. verdenskrig, som dere sikkert kjenner til.

Sjølstyre på Øst-Timor

Vi er nå, etter mitt syn, ved et vendepunkt i denne saken. Hvis vi oppviser nok energi og besluttsomhet til å forandre Vestlig politikk, hvilket vi burde gjøre, er det en god sjanse for at en av verdens verste, mest grusomme historier kan ta slutt: at folket på Øst-Timor kan få sin ufravelige rett til selvbestemmelse, kanskje før det har gått tusen år.

Oversatt til norsk av Pål Hellesnes

USA er redde for at opprørene på Øst-Timor og Indonesia skal spre seg, og maner til kamp mot invasjonen før den sprer seg over hele området.

STEINALDERGERILJAEN

Oppreist mot indonesisk imperialisme på Ny Guinea

I Irian Jaya, den vestre delen av Ny Guinea, pågår ein av dei mest ukjente konfliktane i verda. I drygt 30 år har «steinaldergeriljaen» OPM kjempa med boge og spyd mot militærregimet i Indonesia.

Av Thomas Peterson

Dei siste åra har metodane blitt stadig meir desperate. Ved fleire høve har OPM (Rørsla for eit fritt Papua) gjennomført kidnappingar for å freiste få omverda merksame på overgrepa på Irian Jaya.

I 1996 tok OPM-geriljaen ei gruppe forskarar frå Europa som gislar i fire må-

utanom OPMs væpna geriljakrigføring har tusenvis av papuanar dei siste åra tatt del i folkelege oppløp i fleire byar. Voldsamme protestar har gått føre seg mellom anna i provinshovudstaden Jayapura og gruvebyen Timika.

Nær Timika ligg ein av dei største gull- og kopargruvene i verda. OPM har eitt av sine sterkaste område rundt gruva, og området er politisk det mest ømtålige i Irian Jaya i dag.

Gruvedrift på 4 000 meters høgde

Straks før me går ned for landing i Timika breier skogen seg ut langs elva Ajkwa. Dei livlause trestammene gir eit karrig inntrykk, men er langt frå den einaste følgen av gruvegrifta.

Sidan 1960-talet har det amerikanske foretaket Freeport-McMoRan Cooper & Gold drive i Timikaområdet. Freeports inntekter frå utvinninga av gull og koppar

bratte fjellkammar, og blir som gruveområdet ellers rekna som eit teknisk underverk. Gruvedrifta går føre seg på bortimot 4 000 meters høgde. På slutten av 80-talet oppdaga ein nye gullfunn, og Freeports verksemd ekspanderer nå i rasande fart.

Den nye byen

Noen mil utanfor Timika ligg Kuala Kenchana «Den nye byen». På fem år vart den tidlegare jungelen forvandla til ein topp moderne by med plass til 20 000 menneske.

Den 5. desember 1995 vart Kuala Kenchana innvidd av Suharto, president i Indonesia. Freeport er ein av dei største skattebetalarane i Indonesia, og det indonesiske regimet satsar velvillig på utvidingsplanane til foretaket. «Den nye byen» vart bygd av Freeport, for framtida og for velværet til dei tilsette. Her finst alt ein amerikansk familie kan trenge til eit behageleg liv: Ein 18-hols golfbane i ab-

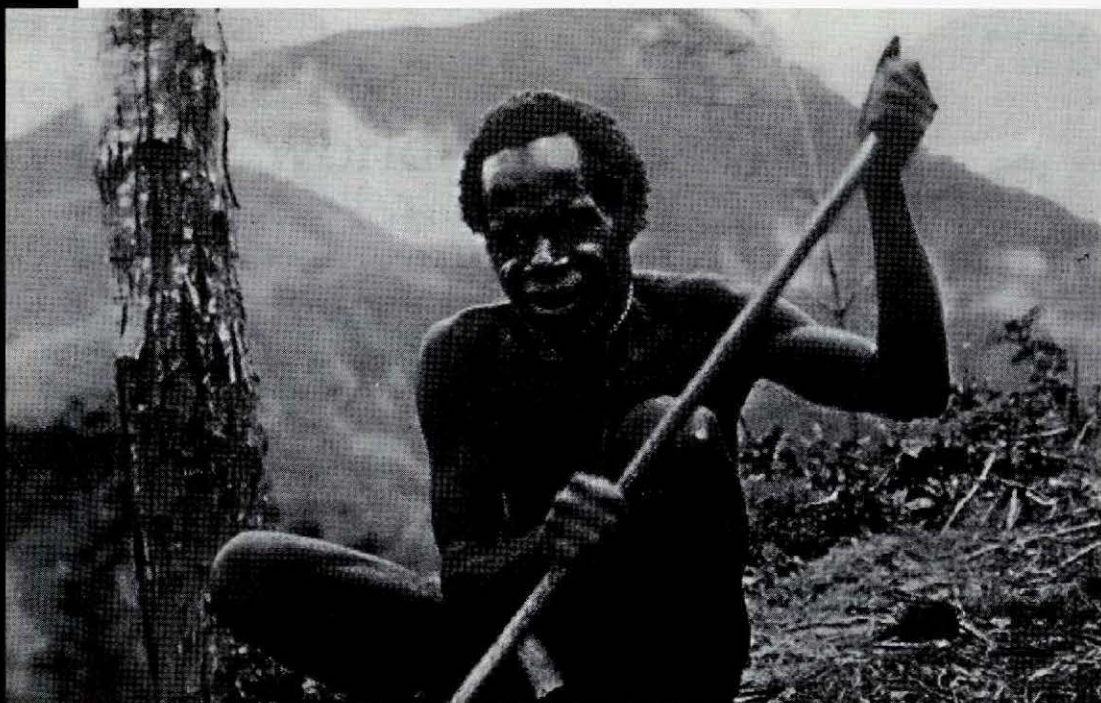
solutt toppklasse; symjebasseng med OL-mål, banar for squash, bowling og baseball; kinoar, diskotek, venleikssallongar, luksusrestaurantar og varehus med franske ostar og eksklusive klede.

Me kjem tidleg formiddag ein kvardag. Det rår fredfull ro, og lyden frå den jungelen som ikkje er overvunne ennå når fram til bygatene. Utanfor handlesenteret sit amerikanske damer med fargeglade tights, permanent i håret og solbriller frå seg syklane for å gjøre innkjøp for dagen. Dei gestikulerer veldig og pratar leande med kvarandre.

Hudfargen avgjør kven som kjem inn. Som

kvit passerer eg utan problem forbi dei indonesiske tryggingsvaktene. For papuanar utan gyldig legitimasjon er handlesenteret forbode område.

Misnøyen blant urfolket rundt Freeportgruva er stor. I løpet av tre dagar i



naders tid. Med hjelp av fjernstyrte spaningsrobotar klarte det indonesiske militæret til slutt å finne OPM. Etter eit blodig oppgjør vart gisla sette fri, langt inne i Ny Guineas utilgjengelege jungel.

er omlag 1,5 milliardar amerikanske dollar per år.

All økonomisk aktivitet i Timika kretsar kring Freeportgruva som ligg oppe i fjellet. Veggen dit slingrar seg langs stup-

mars 1996 vart det gjennomført eit valdsamt opprør retta mot Freeport sitt anlegg i Timikaområdet. Tusentals papuanar gjekk til åtak. Med bogar, stein og stokkar gjekk dei til rasande åtak på bygningane dei knytta til Freeports gruvedrift.

Hæren - ei heilag ku

På veg attende til Timika ser me restane av det som var ein av tryggingstpostane til Freeport. Gravemaskiner ryddar no opp i rotet som vart att etter uroa.

I 1995 la den katolske kyrkja fram ein veldokumentert rapport. Rapporten avslørte grove brot mot menneskerettane i Timikaområdet, utført av indonesiske militære: Vilkårlege arrestasjonar, tortur, forsvinningar og avrettingar utan lov og dom.

- Hæren i Indonesia er ei heilag ku ettersom det var hæren som frigjorde landet frå kolonimakta Nederland, seier den 75-årige biskopen HMF Munninghoff. Han stod bak rapporten.

Dei siste åra har kritikken mot Freeport vakse i USA. Menneskerettsaktivistar meiner at Freeport direkte og indirekte er blanda inn i dei overgrepa som skjer i området. Miljøvenner hevdar at avfallsprodukt frå gruveområdet forgiftar og øydelegg elvesystemet og vegetasjonen i låglan- det.

- Me har aldri glømt dei

Ei europear som har arbeidd i Timika dei siste tre åra samanliknar stoda i området med Afrika på 1800-talet:

- Papuanar blir handsama som dei svarte for 150 år sidan. Militæret i Indonesia har ingen hemningar.

Sidan 1979 har den tidlegare toppleiinga i OPM levd i politisk asyl i Sverige. I Sverige fører dei eit anonymt liv, i skuggen av ordskiftet om den svenske våpeneksporten til Indonesia.

I sentrum i Timika treff eg ein mann frå ei av dei folkegruppene som lever oppe i fjella. Når eg forsiktig nemner namnet på nokre av dei papuanar som lever i eksil i Sverige, tystnar han. Litt seinare seier han med flakkande blikk:

- Den indonesiske etterretninga har folk over alt. Du må vere forsiktig.

Det syner seg at mannen kjenner særst godt til dei papuanar som bur i Sverige. Når han taler om dei skin fjeset leande opp:

- Me har aldri glømt dei. Dei er stadig med oss i tankane våre og i bønene våre.

BAKGRUNN

Irian Jaya er ein av fleire konfliktfylte provinsar i Indonesia, der Aust-Timor er den mest kjente. Ein reknar med at omkring 200 000 frå Aust-Timor har døydd som følge av at Indonesia brutalt okkuperte den tidlegare nederlandske kolonien i 1975.

Det er skilnader på kolonifortida til Aust-Timor og Irian Jaya, og måten dei vart innlemma i Indonesia på. Då den tidlegare kolonimakta Nederland gav over kontrollen av Vestre Ny Guinea, spelte FN ei avgjerande rolle. I ein overgangsperiode (1962-63) stod FN for styringa av den vestlege delen av Ny Guinea. I mai 1963 tok Indonesia over styringa, på det vilkåret at det skulle gjennomførast ei folkerøysting innan seks år. Folkerøystinga der papuanarane skulle avgjøre framtida si vart gjennomført i 1969 og vart overvaka av FN.

Til folkerøystinga handplukka dei indonesiske styresmaktene 1 025 papuanar som skulle representere heile folket. Etter truslar og løfter røysta samtlege for at Vestre Ny Guinea skulle innlemmast i Indonesia. FNs generalforsamling godkjende seinare «folkerøystinga», og vestre Ny Guinea vart den austlegaste provinsen i Indonesia, Irian Jaya.

Sidan det har OPM ført sine gerilja-aksjonar for eit sjølvstendig Vest-Papua. Overslaga på kor mange papuanar som har døydd som følge av indonesisk undertrykking varierer frå nokre titusen til over 100 000. Det indonesiske regimet har freista mørklegge det som skjer i området med stort hell. Kritisk granskande journalistar er ikkje velkomne.

EL NIÑOS OFFER

Værfenomenet El Niño har i haust slått til med full kraft mot den største tropiske øya i verda, Ny Guinea. Den verste tørken på minst 50 år har krevd hundrevis av dødsoffer.

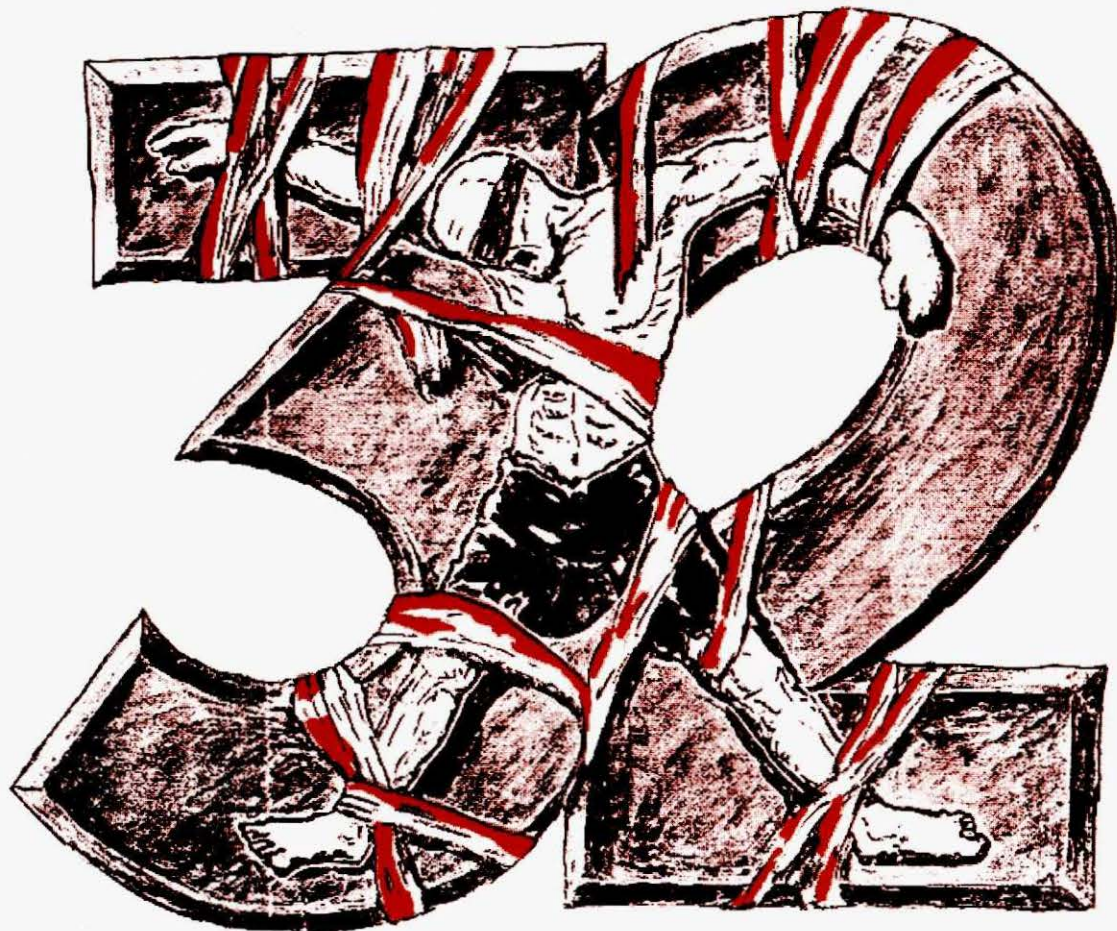
Den langvarige tørken har mellom anna ført til at søtpotetavlinga har slått feil. Mangelen på reint vatn har ført til koleraepidemiar. Indonesiske styresmakter har oppgitt at over 600 menneske har døydd av svolt og kolera. Men talet på dødsoffer kan vere høgare enn det som har kome fram til no, ettersom fleire stammefolk i det indre av Ny Guinea har liten eller ingen kontakt med omverda.

Tørken har òg ramma det sjølvstendige landet Papua Ny Guinea - austre delen av Ny Guinea - hardt. Elver har tørka ut og avlingar blitt øydelagt. Ifølgje ein parlamentsrapport i Papua Ny Guinea har omkring to millionar menneske på ulikt vis blitt ramma av tørken, fleire hundre menneske har omkomme.

El Niño er namnet på dei straumtilhøva i Stillehavet som påverkar passat- og monsunvindane. Værfenomenet dukkar opp kvart tredje til sjuande år og påverkar klimaet i Stillehavsområdet på ein særst merkbar måte. Visse område blir ramma av oversvømmingar og orkanar, andre av tørke.

MER INFORMASJON?

På University of Texas i Austin i USA ville ledelsen kalle opp et nybygg etter Freeport-konsernets styreleder Jim Bob Moffett. Dette utløste en strøm av protester fra ansatte og studenter. De reagerte på at universitetet ville hedre Moffett når hans selskap står bak store miljøskandaler, fordriving av lokalbefolkning og regelrette drap på Irian Jaya. Universitetet i Austin har blitt et senter for solidaritetsarbeidet med Irian Jaya, og de finner dem på <http://www.cs.utexas.edu/users/boyer/fp> Her finner du blant annet øyenvitners skildringer av Freeport og det indonesiske militærets overgrep mot befolkningen rundt gruveområdet. Vil du vite mer om hva OPM-geriljaen står for, ta en titt på en artikkel av OPM-representanten John Otto Ondawame på: <http://sunsite.anu.edu.au/region/spin/SPINDOC/sdarch96/otto961.htm#TOD> og «The Irian Jaya OPM Demands» av Martha Belcher på <http://bioc02.uthscsa.edu/natnet/archive/nl/9601/0114.html>



BEBASKAN!

TAHANAN DA NARAPIDANA POLITIK

**PIJAR INDONESIA - LBH JAKARTA - LPBH FAS
LBH AMPERA BOGOR - YLBHI - M.I.K - SBSI - PBHI
INSTITUT SOSIAL JAKARTA - LBH CIANJUR**

Indonesia har over 3000 politiske fangar. 32 av dei har vore fengsla sidan 1965.

SETT FRI DEI POLITISKE FANGANE NO!